

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 42 Volume: 9 Issue: 42

Şubat 2016 February 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**YERELDE ÖTEKİ OLMAK: SURIYELİ SIĞINMACILARIN TRABZON YEREL GAZETELERİNDE
SÖYLEMSEL TEMSİLİ**
*BEING OTHER IN LOCAL: DISCURSIVE REPRESENTATION OF SYRIAN REFUGEES IN LOCAL
NEWSPAPERS OF TRABZON*

Yavuz BAYRAM*

Öz

İnsanoğlu kendini toplumsal alanda tanımlarken sürekli kendinden farklı olanı göz önünde bulundurur. Politik görüş, cinsiyet, inanç ve değerler tanımlanırken kendisi gibi olmayan referans olarak alınır. İşte kendisi gibi olmayanla yani öteki ile olan bu ilişki ötekileştirmeyi de beraberinde getirmektedir. Farklı politik görüşleri, cinsel eğilimleri, inançları olan ya da farklı milletten olan kolayca ötekileştirilir. Ötekileştirme aslında toplumsal iktidarı devam ettirmenin de bir yoludur. Bu açıdan toplumsal ilişkiler içerisinde var olan söylemsel pratikler ötekileştirmenin önemli bir aracı haline gelebilmektedir. Medya toplumda var olan söylemsel pratikleri yeniden üretmekte ve kuvvetlendirmektedir. Yani medya öteki olarak algılananı söylemleri ile sistematik olarak ötekileştirebilmektedir. Hele ki yerel medya söz konusu olduğunda bu mekanizma daha da güçlü çalışabilmektedir. Yapılan bu çalışmada Türkiye’de 2011 yılından bu güne giderek toplumsal, siyasal, kültürel ve ekonomik çatışma konusu haline gelen Suriyeli sığınmacıların yerel gazetelerin haberlerinde kurulan söylemlerle nasıl ötekileştirildiği incelenmiştir. Bu amaçla incelenen gazete haberlerine eleştirel söylem analizi yöntemi uygulanmıştır. Çalışma sonucunda Trabzon yerel gazetelerinde Suriyeli sığınmacıların toplumsal, kültürel ve ekonomik anlamda istenmeyen öteki olarak haber söylemlerinde ötekileştirildiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öteki, Ötekileştirme, Eleştirel Söylem Analizi, Yerel Gazeteler, Sığınmacılar.

Abstract

Mankind, while defining itself in social sphere, constantly takes into consideration the different ones from itself. The others are taken as a reference when politic view, sexuality, belief and values are defined. These relations with the people not like our own or “others”, brings othering process together. People who have different political views, sexual orientations and beliefs or from different nationalities are easily otherized. Othering actually also a way to maintain social power. Discursive practices that exist within social relations from this perspective can become an important tool of othering. Media reproduces and reinforces existing discursive practices in society. In other words, media can systematically otherize the people who are already perceived as the other, with its discourses. Especially when it’s about the local media this mechanism can work even more powerful. In this paper, it’s analysed how Syrian refugees, who have been increasingly becoming a social, political, cultural and economic conflict issue since 2011 to now in Turkey, are otherized by the discourses built in local newspapers’ news. Critical discourse analysis is used on the examined newspaper’ news. As a result of this paper, it’s achieved that the Syrian refugees are otherized in news’ discourses as unwanted others in social, cultural and economic meaning.

Keywords: Other, Othering, Critical Discourse Analysing, Local Newspapers, Refugees.

Giriş

Ötekileştirme günümüzün dünyasında bireysel davranış kalıplarından tutun da devlet otoritesinin formel uygulamalarına kadar bir çok alanda gözlemlenebilmektedir. Bireyler varlıklarını ortaya koyabilmek için zorunlu olarak ötekini ararken, devletler de siyasetlerini icra etmek için öteki devlete ya da topluma ihtiyaç duyarlar. İşte birey yaşantısından başlayarak devlet otoritesine kadar uzanan öteki ihtiyacı kolayca ötekileştirmeyi de beraberinde getirebilmektedir.

Foucault’nun bakış açısıyla aslında ötekileştirme toplumsal iktidarın da en önemli dayanağıdır. Kurulu düzenin devamı veya bireysel ilişkilerde var olan güç dengelerini koruyabilmek için genellikle farklı, zayıf ya da rijit olan kolayca ötekileştirilebilmektedir. Bu bazen fiziksel görüntüsü farklı olanı, bazen ırksal olarak farklı olanı, bazen de cinsel eğilimleri vb. farklı olanı kapsayabilmektedir. Ötekileştirmenin bireysel uygulamaları ile baş etmek zordur. Fakat sistematik olarak ötekileştirme yapan ve otoritesi olan kurumların -etkileri gözönünde bulundurulduğunda- ötekileştirme uygulamaları ile mücadele etmek gerekir. İşte toplumda otorite sahibi olan ötekileştirici yapılardan en önemlisi de (diğerleri devlet ve bürokrasi içindeki bir takım kuruluşlardır) medyadır. Günümüz toplumlarının en önemli enformasyon kaynağı olarak medya kuruluşları yaptıkları haberlerden, sundukları programlara, yayınladıkları filmlere kadar sergiledikleri bütün görsel ve işitsel ürünlerde ötekileştirmeyi belki de en sinsice yapabilen bir yapı olarak ortaya çıkabilmektedir. Medya bu ötekileştirme faaliyetini söylemleri ile yaparken, aslında mevcut iktidarı yeniden kurup daha da güçlendirebilmektedir. Bu anlamda medya ürünleri ile ortaya konulan ötekileştirici

* Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, yaba@ktu.edu.tr

söylemler sıradan vatandaşın zorlukla ayırabileceği ama bir yandan da şırıngadan zerk olan ilaç misali bireyin bilişsel yapısına sızan mesajlar olarak onu etkilemektedir.

Son zamanlarda küresel siyaset oyunlarının açık bir hedefi olup insani trajedilerin yaşandığı Suriye ve Suriyeli sığınmacılar konusu da Türkiye'yi olduğu kadar tüm Avrupa hatta Dünya'yı da meşgul etmektedir. Savaş ortamından kaçan sığınmacıların bölge ülkelerinde yaşamlarını sürdürmeye çalışırken, bu ülkelerde günlük yaşantının içine yerleşme çabaları toplumsal, kültürel ve hatta ekonomik travmaları da yaratabilmektedir. Bu türden sorunları her gün gazete haberlerinde, televizyon görüntülerinde okumak ve seyretmek olağan hale geldi. Bu haberler ve görüntüler kolayca ötekileştirilebilecek Suriyeli sığınmacılar için önemli söylemler üretebilmektedir. İşte bu çalışmada hem insani hem de hukuki bir suç olarak görülen ötekileştirmenin Türkiye'de sayıları gittikçe artan ve birçok şehirde yerli halkla sorunlu bir şekilde kaynaşmaya çalışan/çalıştırılan Suriyeli sığınmacılara haber söylemlerinde nasıl uygulandığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla kültürel ve toplumsal değerlerin ön plana çıktığı bir Anadolu şehri olan Trabzon'da önemli tirajlara sahip yerel gazetelerde Suriyeli sığınmacıların öteki söyleminin nasıl haberlerde üretildiği araştırılmıştır. Çalışma boyunca öteki ve ötekileştirme kavramları üzerinde durulduktan sonra, söylem kavramı da açıklanmıştır. Daha sonra bu çalışmanın da araştırma metodu olan eleştirel söylem analizinin ne olduğu ortaya konulmuştur. Çalışma elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumlanması ile sonuçlandırılmıştır.

1. Öteki ve Ötekileştirme

İnsanoğlu kendini tanımlarken sürekli kendi dışında olan bir şeye atıf yapar. Yani 'ben'i tanımlamak için 'ben'den farklı olana ihtiyaç vardır. Aslında tüm canlı ve cansız varlıklar için durum böyledir. Örneğin elmayı tanımlamak için bir başka meyveye ihtiyaç vardır. Elmanın özelliklerini armudun veya bir başka meyvenin özelliklerini bilerek ortaya koyarız. Tadını, şeklini, kokusunu vb. İnsanlar da kendini tanımlamak için kendinden farklı bir başka insana yani ötekine ihtiyaç duyar. Liberal anlayışlı birinin kendini tanımlayabilmesi için sosyalist veya muhafazakâr anlayışlı ötekine ihtiyaç duyması gibi.

Öteki olmak her zaman için bir olumsuzlamayı da içinde barındırır. Ben sınırlarını çizip kendini tanımlarken kendisinden farklı olan ötekini olumsuzlayarak bunu yapar. Yani öteki olmak ötekileştirene göre olumsuzlanmayı da içinde barındırmak demektir. Spinoza da bunu; "Omnis determinatio est negatio" olarak bilinen ve Türkçede 'bir mutlak töz, gerçeklik ya da hakikat üstüne konuştuğumuzda her belirleme bir dışlama, değillemedir; ayrı deyişle 'tüm belirleme olumsuzlamadır' olarak açıklanabilecek olan düşüncesiyle dile getirmiştir. Bu açıdan bakıldığında Kiraz'a göre "belirleme ancak belirlenen şeyin dışında bırakılanları olumsuzlamakla mümkün olur. Belirlenen'in dışında kalan onun 'olumsuz'udur. "ben iyiyim" dendiğinde bu, iyi olmayanlar da var anlamına gelir. Eğer herkes iyi olsaydı 'iyi' burada ben'i diğerlerinden ayıracak bir ölçüt olmayacaktı. Bu nedenle ben'in tanımlanmasıyla öteki de işaret edilmiş olur. Öyleyse ötekini belirleyen ben'dir". (Kiraz, 2011:153-154). Tarihi süreçte bakıldığında ise öteki kavramının yabancılar veya diğer insan topluluklarını nitelemek için kullanıldığı bilinmektedir. Kavramın, Grekler tarafından 6. ve 7. yüzyıla kadar "yabancı"ları tanımlamak için kullandığı anlaşılmıştır. Yani Grekler kendilerini yabancılardan bu kavramla ayırmışlardır. İlerleyen zaman diliminde ise coğrafi keşifler sonucu yeni insan toplulukları ile karşılaşan Avrupalılar öteki kavramını diğer yerler ve diğer insan toplulukları için kullanmaya başlamıştır. Zaman zaman 'barbar' kavramını da ötekini tanımlarken kullanılan olumsuzlayıcı bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. 12. ve 18. yy. arasında öteki kavramı Hristiyan olmayanı tanımlamış, Rönesans döneminde ise 'aydınlanmamış olanı' olumsuzlarken kullanılmıştır. 20. yy.'da ise Batılıların kendilerinden daha aşağı seviyede (gelişmişlik, toplum yapısı, dini yapı vb. sebeplerden) gördükleri üçüncü dünya ülkelerini kastedecek şekilde kendi temsillerinde kullandıkları bir kavram haline gelmiştir 'öteki' (Staszak, 2008:3-4, Subaşı, 2003:15-16).

Hemen her toplumda ve kültürde ben ve öteki ayrılığının varlığından bahsetmek mümkündür. Yukarıdaki satırlarda her ne kadar Batı toplumu için ötekinin ne olduğu üzerinde durulmuş olsa da Doğu toplumlarında da mutlaka bir öteki olmuştur. Örneğin Çinliler kendisine zarar veren öteki olarak Türk topluluklarının akınlarından korunmak için Çin seddini inşa etmiştir. Ya da tarihi dönemde önemli olan şehirlerin hemen hepsinde var olan kaleler düşman ötekinden korunmak için yapılmıştır hep. Kısaca ben ve öteki dikotomisi her zaman olmuştur. Örneğin; *henüz doğu batı diye bir ayrımın bulunmadığı dönemlerde çok daha dar bir alanda erkek-dişi ikiliği yaşanmaktaydı. Bu ikiliğin bir ucunda daima bir 'ben' ve diğer ucunda 'ben olmayan' ya da 'öteki' bulunur. Bu kalıp pek çok alanda kendini gösterir. Örneğin; Bir dine inananlar ve inananmayanlar, bir etnik kökenden olanlar ve olmayanlar, bir görüşü savunanlar ve savunmayanlar, köylüler ve kentliler, zenginler ve fakirler vb. arasındaki ilişkiler, ben ve öteki ilişkisi altında toplanabilir* (Kiraz, 2011:153). Öteki sözcüğünün kökeninde farklı görme, dışlama ve yabancı görme vardır. Her insan ve toplum kendinden farklı gördüğünü, yabancıladığını ötekileştirir. Köken olarak bakıldığında birçok Avrupa dilinin de köken dili olan Latince'de de "öteki" için 'alius' 'alia' ve 'aliud' kelimeleri kullanılmaktadır. Bu kelime İngilizcedeki 'alien' (yabancı) kelimesinin de köküdür. 'Öteki' nin 'yabancı' olan ile yakın alakası vardır denilebilir. Nahya da bu noktaya

dikkat çekerek 'öteki' ni şöyle tanımlamıştır (2011:29): "Özetle "Öteki", bir ya da daha fazla kişi, kültür ya da toplum tarafından, geçmiş veya güncel ilişkiler referans alınarak, dikey (sınıfsal) ya da yatay (etnik vb.) olarak farklılaştırılmış ve ayrıştırılmış olan, kişi, grup, sınıf, halk v. şeklinde tanımlanabilir". Öteki bir topluluk içinde yerleşik vaziyette olabileceği gibi o topluluğa sonradan gelerek eklemlemeye çalışan da olabilmektedir. Bu açıdan Nahya yerleşik ötekiyi tarif etmiştir. Günter Frankenberg ise dışarıdan gelen ötekiyi şöyle tanımlamıştır: 'öteki, başka bir ülkede doğmuş olan, sonradan gelen, devlete yabancı, vatansız, konuk, ait olmayan, mülteci ya da turisttir' (Frankenberg'den aktaran İnce, 2003:257). Her iki tanım da göz önünde bulundurulduğunda öteki aslında genele, yerleşik düzene uymayan, düşünce, davranış ve görünüş bakımından farklı olan anlamına da gelmektedir. Bu bakımdan öteki düzeni de bozan olabilmekte, istikrar ve düzenin koruyucusu 'biz'ler karşılığında öteki düzen bozan, istikrarsızlık getiren, düzenin işleyişini sağlayan gelenek, yasa ve normların içini boşaltma potansiyeline sahip olan (Özçalık, 2015:2) ve bu türden tehlikeleri dolayısıyla da istenmeyen, arzu edilmeyendir.

Öteki olmak tüm toplumlarda öteki olmayana tanınan bir takım temel haklardan mahrum olmayı da beraberinde getirmektedir. Zira öteki olan öteki sıfatını kazanırken 'insan gibi davranmayı' dolayısıyla bu sıfatı kazanmakta, yani istenmeyen öteki olarak nitelenirken 'insanlıktan nasibini almamış olmakla' suçlanarak, öteki olmayanın mantıkileştirmesine uğramaktadır. Zygmunt Bauman'a göre de "ötekilere, başarısızlıklarının iflah olmazlığı ve onları tekrar insan içine sokmak için yapılacak hiçbir şey olamayışı yüzünden, insan gözünden bakılamayacağı kararını vermeye yalnızca bir adım kalmaktadır" (Bauman, 1998:155). Bu sorunlu bakış açısı ötekinin temel insan haklarını çoğu toplumda görünmez bir kılıfın içine sokmakta, öteki olan sistematik bir biçimde ötekileştirilmektedir. Özellikle savaş, açlık, kuraklık ve salgın hastalıkları gibi kriz durumu olarak nitelendirilebilecek zamanlarda ötekinin temel insan hakları daha kolay bir şekilde feda edilebilmektedir. Toplum içinde yerleşik durumda ve dışarıdan gelmeyen ötekinin ötekileşme süreci ise daha uzun bir süreçte, daha az sarsıcı bir biçimde gelişebilmektedir.

2. Söylem ve Söylem Analizi

Söylem kavramı sözlükte 'söyleyiş, söyleniş, ifade, kalıplaşmış ve klişeleşmiş söz' (TDK, 1998:2021) kavramları ile açıklanmaktadır. Söylem kavramının Erdoğan ve Alemdar'a göre İngilizce karşılığı olan discourse kavramını tek başına karşılması mümkün değildir. Zira onlara göre "dilbiliminde 'discourse' bir cümleden fazla olan yazılı veya sözlü iletişim biçimidir: örneğin karşılıklı konuşma, sözlü sunum ve tartışma böyledir" (Erdoğan ve Alemdar, 2010:295). Discourse'un söylem olarak çevrilmesi ile söyleme fiili yani bireyin ifadesi anlatılmak istenmiştir. Fakat discourse ile anlatılmak istenen konuşmanın ötesinde, söyleme fiiline dayalı ilişki biçimleridir. Her ne kadar yabancı dillerdeki anlatılmak isteneni karşılama da yerli literatüre uymak bakımından çalışma boyunca söylem kavramı kullanılmıştır.

Sosyal bilimler sözlüğünde söylem kavramı hakkında iki tanımlama yapılmıştır. Bu tanımların ilki Foucault'ya dayanılarak şöyle yapılmıştır; "Geniş anlamı ile iktidar ilişkileri ile beraber geliştirilen ve kendi içinde mantıksal tutarlılığı olan bir düşüncenin, yazılı veya sözlü olarak anlatımı". Sözlükte yer alan diğer tanımlama ise söylem kavramını toplumsal ve tarihi pencereden bakarak şöyle tarif etmiştir; "Kişilerin içinde anlam ürettikleri veya anlamı kurdukları tarihsel, kurumsal ve sosyal olarak oluşan önermeler, kategoriler, terimler ve inançlardan oluşan belirli bir yapı" (Demir-Acar, 1997:208). Foucault'nun söylem kavramını yarattığı iktidar ilişkileri bağlamında ele alması söz konusudur. Söylem kavramını tarihi ve toplumsal gerçeklikleri ve ilişkileri tanımlarken temel analiz birimi olarak kullanması bakımından Foucault'nun söylem kavramının bilimsel açıklama aracı haline gelmesinde önemli bir etkisi olmuştur. Foucault'ya göre söylem teorik bir oluşum olarak her ne kadar bilgiyi ilgilendiren bir şeymiş gibi gözükse de aynı zamanda düzenlenmiş bir toplumsal pratik olarak ele alındığında iktidarı da ilgilendiren hatta iktidarı da üreten bir güç haline gelmektedir. Bu pencereden bakıldığında ona göre iktidar, söylem aracılığı ile ele geçirilmek istene güç haline gelmektedir. Foucault'ya göre gizli ve belirsiz bir baskı üretme aracı olan ve kendini hiçbir zaman açığa vurmeyen bir güç olarak söylemin ortaya çıkarılması onun tek başına incelenmesi ile değil, onu üreten, çeşitlendiren ve sürekli hale getiren iktidar ve kurumların anlaşılır kılınması ile mümkün olur (Demir Güneş, 2013:57, 59, 61).

Söylem kavramı bir dil ürünü olarak basit bir konuşma veya ifadenin ötesinde anlamlara sahiptir. Kavram dilbilimsel çalışmaların bir analiz birimi olarak ortaya çıktığı serüveninde farklı bilimsel alanların (felsefe, siyaset, iletişim vb.) analiz birimi olarak kullanılmaya başlanması ile birlikte çeşitli tanımları da üzerine almıştır denilebilir. Yani her bir disiplin kavrama farklı yönlerini göz önünde bulundurarak farklı anlamlar yüklemiştir. Dilbilimsel çalışmalar açısından söylem, dilin eyleme dökülmüş haline, konuşan kişi tarafından gerçekleştirilen dile, gönderme yapmaktadır. Yani ilk bakışta söylem, cümle ve cümlelerden oluşuna bir birim olup, başlangıç ve sona sahip bir mesaj oluşturan öğeler dizisi (Bilgin, 2003:360) olarak ortaya çıkmaktadır. Söylemin toplumsal ve bilişsel tarafları da farklı tanımlamaları beraberinde getirmiştir. Örneğin kavramın toplumsal etkileşim yönüne dikkat çeken Gee (2005:32'den aktaran Gür, 2013:190) söylemi sosyal bir kurum olarak kabul gören dilin bireysel kullanım, düşünme, değerlendirme, yorumlama,

eylem ve etkileşimlerin uygun zamanda, uygun bağlamda ve uygun araçlarla ifade edilmesi ile oluşmuş dilsel yapılar olarak tarif etmiştir. Söylem kavramının bilişsel süreçlerle ilgisi üzerine odaklanan bir başka tanımlamada Urhan kavramı şöyle tanımlamıştır; “*söylem, mantıksal tutarlılığa dayalı bir düşünme şeklinin yazılı ya da sözlü olarak dile getirilişi, bir sistemin, bilimsel konuşmaların ve yazıların tümüdür. İfade birliklerinden ibaret olan söylemsel oluşumlar, cümle düzeyinde dilbilgisiyle, önerme düzeyinde mantıksal bağlarla, anlatım düzeyinde psikolojik bağlarla değil, ifadeler düzeyinde birbirine bağlı sözel edimler bütünüyle ilgilidir*” (Urhan, 2000:19-21’den aktaran Demir Güneş, 2013:60). Söylem kavramını bir dilsel ürün olmanın ötesinde gören Sözen, kavramın Batılı felsefenin bir ürünü olduğunu, her ne kadar basit olarak kullanılan bir dil ve dil pratiği ve de dil kullanımına dayalı dil bilimin geleneksel öğeleri (cümle, paragraf, metin vs.) olarak görülse de söylemin sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi sosyal hayatın diğer yönleriyle de ilişkili olduğunu düşünmektedir (Sözen, 1999:20).

Söylemlerin bireyler tarafından yaratılmadıkları, aslında toplumda yerleşik olarak var oldukları ve bireylerin söylemleri zaman içinde öğrenip kullandıkları birçok bilim insanı tarafından ifade edilmektedir. Potter da söylemlerin bireyler tarafından yaratılmadığını düşünenlerdendir. Ona göre söylemler sosyal düzeyde vardırırlar ve anlamı inşa ederler. Toplumlar ise mevcut semboller ve anlamlar arasında bağ kurarak konular, olaylar ve olgular üzerinde nasıl düşünecekleri ya da iletişim kuracaklarına ilişkin bir takım söylemsel pratikler kazanırlar (Potter, 1996’dan aktaran Çelik-Ekşi, 2008:100). Fairclough ve Wodak’a göre de bu söylemsel pratikler “*sosyal sınıflar arasındaki, kadın ile erkek arasındaki ve etnik/kültürel azınlıklar ile çoğunluklar arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinin üretilmesine ve yeniden üretilmesine yardım ederek- şeylerin ve insanların pozisyonlarını yeniden sunmak yoluyla önemli bir ideolojik etkiye bulunuyor olabilir*” (1997:258). Bu açıdan bakıldığında ise söylemin toplumda yerleşik güç ilişkilerinin oluşmasına ve sürdürülmesinin katkıda bulunan bir kavram olarak ideolojik yönü ile ortaya çıktığını söylemek de mümkündür. Foucault’ya göre de toplumsal güç odakları ürettikleri söylemler ile iktidarlarını sağlama almaktadır. Ona göre bu güç odakları iktidarlarını sağlama alacak söylemi ‘dışlama (denetleme)’ usulleri ile üretmektedirler. Bu dışlama usullerinde ilki ‘yasaklama’dır. Yasak, genel itibarıyla herkesin her şeyi konuşma hakkına sahip olmadığı durumlara işaret etmektedir ve yasaklar kendilerini, çoğaldıkları cinsellik ve politika alanlarında göstermektedirler. Foucault’ya göre toplumda görülen bir başka dışlama ilkesi ise bir paylaşım ve aynı zamanda bir kovuşa işaret eden ‘akıllılık - delilik’ karşıtlığıdır. Ona göre asırlardır Avrupa’da deli, söyledikleri ya hiç işitilmeyen ya da işitildiğinde hakikatin sesiymiş gibi algılanan olmuştur. Dolayısıyla kaçınılmaz bir şekilde deli, söylemi her ne koşulda olursa olsun ortada olmayan olarak görülmüştür. Üçüncü dışlama ilkesi ise ‘doğru-yanlış karşıtlığı’ ya da doğruluk istencidir. Bu, bilme istencimizi yönlendiren, değiştirilebilir olan, kurumsal olarak baskıcı, tarihi sistem türünden bir dışlama sistemidir. Doğru söylem, karşısında saygı ve dehşet duyulan, hüküm sürdüğü için uyulması gereken, adaleti bildiren ve herkesin payını dağıtan bir söylemdir (Foucault, 1993:11-12’den aktaran Demir Güneş, 2013:57-58). Foucault’nun dışlama usulleri olarak belirlediği yukarıda sayılan üç genel başlık toplumsal iktidarın farklı olarak algılananı hizaya sokacak söylemleri üretme mekanizmaları olarak ortaya çıkmaktadır.

Söylemler Foucault’cu bakış açısı ile iktidar ve ideoloji bağlamında her gün üretilen ve devam eden toplumsal denetim mekanizması olarak da ortaya çıkmaktadır. Van Dijk da insanların söylemlerinin pek çoğunun belirli bir grubun üyesi olarak konuştuklarında ifade ettikleri kanaatler temelinde ideolojik olarak ortaya çıktığını ifade etmiştir. Ona göre ideolojik düşüncelerimizin pek çoğunu okuyarak ve diğer grup üyelerini, başlangıçta ailelerimizi ve akranlarımızı dinleyerek öğreniriz. Sonra ideolojileri televizyon seyrederek, okulda ders kitaplarını, ilanları, gazeteleri, romanları okuyarak ve meslektaşlarımız veya arkadaşlarımızın her gün kendi aralarında kurdukları çeşitli şekillerdeki konuşma ve diyaloglar arasına katılarak öğreniriz (Van Dijk, 2003:9). İşte bu ideolojik düşünceler de aslında toplumda yerleşik olarak var olan söylemlerin bireye ve davranışlarına yansımalarından başka bir şey değildir. Söylemler hem yazılı hem de sözlü olarak ortaya çıkarlar. Ong’a göre yazılı ve sözlü söylem arasındaki en büyük fark yazılı söylemin, sözlü söylemden daha ayrıntılı ve sabit dilbilgisi kuralları geliştirmiş olmasıdır. Yazıdaki anlam, dilin düzenlenişine ilgilirken sözlü söylem, yazılı söylemdeki gibi, dilbilgisine gerek kalmadan anlamın belirlenmesine yardımcı olan canlı bir ortama sahiptir. Bir diğer farklılık ise yazılı söylemde anlam dilin kendisinde yoğunlaşırken, sözlü söylemde anlam, bağlamdan doğar (Ong, 1995:54, 122, 128’den aktaran Sözen, 1999:36). Bağlam kavramı da sözlü söylemlerin oluşması ve ortaya çıkmasında anahtar bir kavram olarak rol oynamaktadır. Kısaca bağlamı *söylemin ortaya çıktığı ve devam ettiği sosyal, kültürel, psikolojik, tarihsel, dilbilimsel ve iletişimsel unsurlardan oluşan şartlarla ortaya çıkan bütünlük* (Gür, 2013:190) olarak tarif etmek mümkündür. Bağlam söylemin ortaya çıkıp anlam kazanabilmesi için önemlidir. Çünkü birer dilsel ürünler olarak söylemler kişilerin dilsel çabalarına dayanır. Dilsel çabalar ise bireyin içinde yaşadığı toplumdan, çevreden, tarihsel süreçten kısaca bireyin bağlamından önemli ipuçları taşır. Bağlam inceleme birimi olarak ele alındığında ise herhangi bir ifade içinde yer alan dilbilimsel bir birimin veya iletişimle ilgili bir mesajdaki öğenin önünde ve arkasında yer alan birim veya öğeler bütünü olarak da tanımlanabilir

(Bilgin, 2003:44). Bu anlamda kelime ve mesajların bir ardılanından yani bağlamından da söz etmek mümkündür. ,

Söylem kavramı söylem analizi denilen sosyal bilimlerde önemli bir analiz yönetiminin de ortaya çıkmasını sağlamıştır. Nicel ve nitel veri analizi tekniğine önemli bir alternatif yöntem olarak ortaya çıkan söylem analizinin kökleri yapısalcılık, post-yapısalcılık, post-modernizm ve hermenötik gibi düşünce akımlarına dayanmaktadır. 1950'lerde ortaya çıkan ve geniş ölçüde Saussure'ün görüşleri tarafından şekillenen yapısalcılığa göre dil düşüncenin aracı değil, aksine düşünce dilin aracıdır. Dil gerçekliği yansıtmaz, gerçekliği üretir ve sözcüklerin anlamını nesnelere değil, dil belirler. Anlam vermenin merkezinde insan değil dilsel yapı vardır. Anlamı üreten bireyin kendisi değil, yapıdır. Özellikle dil anlamın merkezidir. (Erdoğan-Alemdar, 2010:323). Yapısalcılığın bu görüşleri dili tarihsel gelişiminden bağımsız kapalı bir sistem olarak görmek olarak eleştirilmiştir. Bu durum dile ilişkin post-yapısalcı düşünceyi ortaya çıkarmıştır. Post-yapısalcılara göre her şey bir yapıdır ve bu yapının merkezi ve sınırı yoktur. Dil kendi içinde kapalı bir sistem değil aksine açık ve esnek bir sistemdir (Orkunoglu, 2007'den aktaran Çelik-Ekşi, 2008:102). Sözen'e göre yapısalcılık, yazarı öldürmüştür. Post-yapısalcılık ise, bu öldürme faaliyetini genişletmiş, yazarı öldürerek metni ve okuyucuyu ön plana çıkarmıştır (1999:54-55). Post-modernizm ise felsefenin merkezine dili yerleştirir. Postmodernistler dil konusunda 'dil gerçekliği yansıtmaz' ve 'dil gerçekliği artık yansıtamaz' şeklinde iki ana eğilime sahiptirler. İlk eğilimdekiler dilin gerçekliği yansıtmaya yeteneğinde olmadığından hareketle dil ile gerçeklik arasındaki ilişkiyi savunan tüm dilbilimsel teorileri reddederler. Postmodernizme göre dil, dilin yapısı içinde bulunan öğeler arasındaki bir ilişkinin ögesidir. İkinci eğilimdekiler ise yaşanan çağın simülasyon çağı olduğunu, dolayısıyla da simülasyonun gerçeklikle ilişkisi olmadığını savunurlar. Gerçeklik yerini hiper-gerçekliğe bırakmıştır. İmgelerin ve göstergelerin çağında dilin gerçekliği yansıtmaması söz konusu değildir. Post-modernizm yazarı yıkmış, metni dönüştürmüş ve okuru yeniden yönlendirmiştir (Orkunoglu, 2007'den aktaran Çelik-Ekşi, 2008:103). Hermenötik başlangıçta kutsal metinleri yorumlamasının ardından zamanla anlam genişlemesine uğramış ve tüm beşeri söylem veya ifadeye yorumlamaya başlamıştır. Hermenötik temelindeki anlayışa göre tüm metin veya söylemler, yorum yoluyla ortaya konması gereken pek çok anlamı içlerinde taşırlar (Bilgin, 2003:147).

Söylem analizi kavramına literatürde ilk kez özellikle dilbilim alanında yapmış olduğu çalışmalar ile tanınan Zellig S. Harris'in 1952 yılında aynı isimle gerçekleştirmiş olduğu çalışmada rastlanmıştır. Fakat söylem ve söylem analizi üzerine çalışan bilim insanları söylem analizini sosyal bilimlerde sistematik bir araştırma yöntemi haline getiren kişinin Fransız bilim insanı Foucault olduğu üzerinde birleşirler. Foucault daha önce de değinildiği gibi toplumsal ilişkileri ve iktidar mücadelesini anlamaya çalışırken söylem kavramını toplumsal yapının merkezine koyarak bunu yapmıştır. Zamanla farklı bilim dalları söylem kavramına ve onu temel analiz birimi olarak ele alan söylem analizine ilgi göstermeye başlamıştır. Şüphesiz bu ilgi söylem analizini ve daha da ötesinde yer alan eleştirel söylem analizini daha farklı noktalara taşımıştır. Sözen de farklı bilim dallarından beslenmesine dikkat çekerek söylem analizinin nasıl bir analiz yöntemi olduğunu şöyle tarif etmiştir; *"bir sosyolinguistik çalışma, metin analizi, sosyal analiz ve bütün bu analiz türlerini içine alan refleksif ya da eleştirel bir analizdir. Bu analiz, dili bir eylem, iletişim formu, sosyal pratik olarak görme ve yorumlama özelliği taşır. Söylem analizi refleksiviteye bağlı olarak eleştiriye ve özeleştiriye açık bir analizdir. Söylem analizinde bulguları anlamak ve yorumlamak konusundaki köklü etkiler geleneksel yöntemlerden gelir. Analizin nesnesi, sözlü, yazılı ve sözsüz metinlerdir"* (1999:81-82). Bu noktada refleksivite kavramı üzerinde durmak gerekir. Refleksivite kısaca kendi hakkında, kendi üzerinde düşünen, kendini bir obje gibi ele alıp bakabilen öznenin durumunu ifade eden kavramdır (Bilgin, 2003:308). Dolayısıyla söylem analizinin öz eleştiriye açık, analizi yapanın yaptığı analizi her zaman sorgulayabileceği bir analiz türü olduğu söylenebilir.

Söylem analizi dilsel yapılardan hareket ederek, sözlü olsun veya olmasın, yazılı olsun veya olmasın temelinde dil ve dilsel ürünler olan her şeye uygulanabilir. Söylem analizinin temelinde dilsel ürünlerin altında yatan, iktidar mücadelesini ve güç ilişkilerini ortaya koyabilmektir. Söylem analizi yapılırken de aslında yeni bir söylem üretilir. Bu bakımdan söylem analizi ile ortaya konulan bulguların kendileri de söylem analizine tabi tutulabilir. Söylem analizinin önemli isimlerinden Fairclough da söylem analizinin bu yönüne şu cümleleri ile dikkat çekmiştir; *"Söylem analizi, sosyal araştırmalar içinde bir yöntem olup, mevcut söylemleri yeniden üretme, değiştirme, dönüştürme ya da mevcut söylemlerin özelliklerini açığa çıkarma özelliğine sahiptir. Söylem analizleri; açıkça söylem üretme yollarıdır. Her sosyal araştırma gibi söylem analizi de "verilere", "analiz" ve "sonuçlara" dayanır"* (Fairclough 1998:225'den aktaran Sözen, 1999:83). Günümüzde söylem analizi dilbilimden edebiyata, iletişimden siyaset bilimine kadar geniş bir alanda kullanılmaktadır. Dil bilimciler kelimeler ve kelimelerin linguistik yapıları ile daha çok ilgilenirken, sosyal bilimlerin farklı dalları ise daha çok cümle bazında kullanılan kelimelerin ortaya koyduğu güç ilişkileri ile bu ilişkilerin ardında yatan ideolojik bakış açıları üzerine eğilmektedirler. Söylem analizinin çalışma konuları çok çeşitlidir. Bu çalışma konuları ülkelere ve kıtalara göre farklılıklar gösterebilmektedir. Literatüre bakıldığında Avrupa ülkelerinde yapılan çalışmaların daha çok cinsiyet, ırkçılık, güç ilişkileri, çevre gibi konular üzerine

odaklanırken, Türkiye gibi ülkelerde yapılan çalışmaların da daha çok ülke sorunlarına ilişkin (terör, insan hakları, töre vb.) olduğu görülür. Söylem analizinin materyallerini ise daha çok yazılı metinler oluşturmaktadır. Gazete haberleri, edebi metinler, raporlar, bilimsel yazılar gibi her tür yazılı materyal söylem analizine tabi tutulabilir. Yazılı metinler dışında yazısız metinler de söylem analizleri tarafından incelenir. Örneğin Ruth Wodak (2006:681-687) yılında yapmış olduğu bir çalışmada doktor-hasta diyaloglarını söylem analizine tabi tutmuştur. Kısaca söylemek gerekirse söylem analizinin örneklem evreni arttırmak mümkündür, bu evren gündelik diyaloglardan gazete haberlerine kadar yazılı ve sözlü, sözsüz iletişimin çeşitli örneklerini kapsayabilir.

3. Çalışmanın Yöntemi

Yapılan bu çalışmada Teun A. VanDijk'ın eleştirel söylem analizi tekniği kullanılmıştır. Özellikle toplumsal ilişkiler ve iktidar mücadelesinin yazılı metinlerde nasıl işlediği üzerine eğilen söylem analizleri yaptıkları çalışmalar ile söylem analizinin eleştirel kısmını oluşturmuşlardır. Eleştirel söylem analizinin önemli isimlerinden Fairclough ve Wodak eleştirel söylem analizinin Batı tipi Marksizm ile geliştiğini ve bu tip bir Marksist anlayışın sadece ekonomik temele değil, toplumun kültürel boyutlarına, ideolojik kültüre ve kapitalist sosyal ilişkilere de vurgu yaptığını belirtirler (Fairclough ve Wodak, 1998:260-261'den aktaran Sözen, 1999:143). Eleştirel söylem analizinin ilk örneklerini Austin (1962), Searle (1969), Wittgenstein (1953), Foucault (1972), Van Dijk (1993), Halşidey ve Hasan (1989), Hymes (1972)'in çalışmalarında görmek mümkündür.

Bu çalışmaya da kullandığı analiz yöntemi ile kaynaklık eden Teun A. Van Dijk, yapmış olduğu çalışmalar ile eleştirel söylem analizi alanında en bilinen isim olarak öne çıkmıştır. Van Dijk'a göre eleştirel söylem analizi daha çok toplumdaki güç ve hâkimiyet ilişkilerinin yasallaştırılması, onaylanması, meşrulaştırılması, dönüştürülmesi, yeniden yapılandırılması ya da bunlara meydan okunması üzerine odaklanır. Ona göre eleştirel söylem analizi var olan paradigmlar ve üsluplar yerine sosyal problemler ve politik sorunlara odaklanırken sadece söylem yapılarını tanımlayıp açıklamaz, aynı zamanda bu söylemlerin sosyal yapı ile etkileşimini de başarı ile açıklar (Van Dijk, 2003:352-372). Eleştirel söylem analizi yöntemini başarılı bir şekilde kullanan bir takım çalışmalardan bahsedilebilir. Fowler ve arkadaşları (1979) yapmış oldukları öncü çalışmada İngiliz gazetecilerin farklı ideolojik bakış açılarını yansıtacak şekilde benzer olayları nasıl geniş ayrımsal bir şekilde resmettiklerini göstermiştir. Yine bir başka öncü çalışmada Fairclough (1989) otorite ile popüler dayanışmayı birleştiren söylemin nasıl bir otoriter popülizm yarattığını açıklamış ve tarif etmiştir. Son zamanlarda eleştirel söylem analizi yöntemini kullanan çalışmaların toplumsal iktidar mücadelesinin cinsiyet, ırkçılık, göçmenler, politik söylemler ve kimliğin farklı temsillerinin söylemsel boyutları üzerine eğildiklerini söylemek mümkündür. Örneğin Peter Teo (2000) yeni tip ırkçılığın Avustralya gazetelerindeki izlerini eleştirel söylem analizi tekniği ile sürmüştür. Yine eleştirel dil bilim paradigması içerisinde çalışan Brookes (1995) yakın sayılabilecek bir dönemde yapmış olduğu çalışmada iki İngiliz gazetesinde Afrika ve Afrikalılara karşı yapılan yeni tip ırkçılığın nasıl somutlaştığını açığa çıkarmıştır. Eleştirel söylem analizinin öncü ismi Teun A. Van Dijk'ın da birçok çalışması vardır. Van Dijk bu çalışmalarından biri olan ırkçılık ve Basın (1991) isimli çalışmasında Hollanda, Birleşik Krallık gazetelerinde ırksal ön yargıların nasıl üretildiğini eleştirel söylem analizi ile bulgulamıştır. Bir başka örnek çalışmada ise yakın bir zaman diliminde Tahir tarafından (2013) yapılmıştır. Tahir bu çalışmasında 'dinsel öteki' olan Müslümanların ABD'de yayınlanan Washington Post gazetesinde nasıl temsil edildiğini eleştirel söylem analizi ile ortaya koymaya çalışmıştır. Şüphesiz literatürden bu türden örnek çalışmaları arttırmak mümkündür.

Eleştirel söylem analizinin önemli isimlerinden Fairclough ve Wodak eleştirel söylem analizinin bir takım ilkelerini sıralamışlardır. İlk olarak onlara göre eleştirel söylem analizi sosyal problemleri ele alır. Gerçekten de ilgili çalışmalara bakıldığında çalışmaların ana ekseninin toplumları derinden bölen ve parçalayan temel problemlerin söylemlerle nasıl kuruldukları üzerine oturduğu görülmektedir. Fairclough ve Wodak eleştirel söylem analizinin odaklandığı toplumsal güç ilişkilerinin eleştirel olduğunu söyledikten sonra bir başka ilke olarak söylemin toplumu ve kültürü oluşturduğunu ve de söylemlerin ideolojik olarak çalıştığını dile getirmişlerdir. Yazarlar söylemin tarihsel olarak üretildiğine dikkat çektikten sonra, metin ve toplum arasındaki bağın da aracılı olduğunu ve söylem analizi ile bu bağın yorumlanmasının ve açıklanmasının yapıldığını ifade etmişlerdir. Son olarak Fairclough ve Wodak söylemin toplumsal eylemlerin bir şekli olduğunu da ifade etmişlerdir (1997:258-284). Eleştirel söylem analizi tekniğinin önemli isimlerinden Teun A. VanDijk'ın çalışmaları daha çok 1980 sonrası dönemde Avrupa ülkelerinde çıkarılan gazetelerde etnik ön yargıların ve ırkçılığın haber söylemlerine nasıl yansıdığı ile ilgili olmuştur. Van Dijk yaptığı çalışmalarda haber metinlerindeki söylemleri çeşitli analiz kategorileri altında açıklamıştır: "*haber metni analizi*", "*metin anlambilimi*", "*yerel ve küresel bütünlük*", "*etkiler*", "*üst yapılar: haber şemaları*", "*üslup ve retorik*", "*sosyal kognisyon ve sosyo-kültürel bağlam*" (Sözen, 1999:125). Bireyler dünyada nelerin olup bittiğini, bilgilerini, sosyal ve politik inançlarının çoğunu gündelik olarak takip ettiği haberlerden öğrenirken

buralardan elde ettiği sosyal ve politik inançları ile bilgileri günlük konuşmalarında kullanır ve söylem haline getirir. İşte Van Dijk da çeşitli gazetelerden seçmiş olduğu haberleri metin analizine tabi tutarak söylem yapılarının hangilerinin politik, ideolojik ve sosyal etkilere sahip olduğunu göstermek istemiştir. Metin anlam bilim ise haber metninin haberi yapan muhabir, okur ve haber analizcisi için ne anlama geldiği, ne hakkında olduğu ve ne tür etkilere sahip olduğu ile ilgilenir. Metin anlambilimi kelimeleri, cümleleri, paragrafları veya söylemin bütününe yorumlama kurallarını formüle eder. Metin anlambiliminin önemli nosyonlarından biri, metnin yerel tutarlılığı (local coherence), bir diğeri ise küresel tutarlılığı (global coherence) dır. Van Dijk önermelere dayalı bir yaklaşımla bütüncül olarak bakar. Haber metninin temel önermelerinin haber metnini nasıl kuşattığı, küresel ve yerel tutarlılık açısından ele alır. Van Dijk'a göre bir haber metninde önermeler birbiriyle bağlantılı olarak gelişir (ölüm, düşman, bombalama vb. kavramların savaş haberleriyle bağlantılı kavramlar olması gibi). Bir de metnin önermeleri ve kavramları arasında kaybolan halkalar vardır. Bunlar okuyucunun bildiği farz edilen ve dolayısıyla haber metninde yer almayan bilgilerdir. Bunlar yerel tutarlılığa dünya hakkındaki bilgi, inanç, ideoloji ve sübjektif unsurların katılımını sağlar. Küresel tutarlılık ise konularla ve başlıklarla ilgili ne bilindiğini ortaya koymaya çalışır. Haber başlıkları metni özetler ve habere ilişkin en önemli bilgileri verir. Haber başlıkları haber metninin makro düzeyini teşkil eder (Van Dijk, 1993:110-112, Sözen, 1999:125-126). Eleştirel söylem analizinde haber metinlerinde ele alınan analiz birimlerinden bir diğeri ise ima (implication) dır. Van Dijk'a göre kelimeler, cümleler ve diğ er metinsel açıklamalar bilginin haberdeki temellerini gösteren kavramları veya önermeleri ima eder.

Van Dijk haber analizlerinde sosyo-kognitif bir yaklaşımla üst yapılar olarak kategorileştirdiği haber şemalarına da bakmıştır. Van Dijk kognisyonları bir eylem olarak gördüğü için araştırmıştır. Ona göre eylem olan kognisyonlar mikro yapılar (gazeteciler, göstericiler, azınlıklar) ile makro yapılar (mikro yapılarla ilişkiye giren gazete, hükümet, mahkeme gibi yapılar) arasında ilişki kurmaya yardımcı olmaktadır. Sözen'e göre haber şemaları haber başlıklarının bir fonksiyonu olup bir haber şeması *ana başlık (headline)*, *üst başlık (lead)*, *ana olaylar (main events)*, *bağlam, tarih, sözlü tepki ve yorumlardan oluşur* (Sözen, 1999, s.132, 126). Üslup seçimleri ise bir haber metninde sosyal ve ideolojik etkileri açığa çıkarır. Haberi yazanın fikirleri hakkında bilgi verir. Haber cümlesinin sentaksı da üslubun bir diğ er görünüşü olarak kabul edilmektedir. Van Dijk haber üslubunu ve cümle sentaksını da bir analiz birimi olarak almıştır. Son olarak eleştirel haber analizinde Van Dijk sosyal kognisyon ve kültürel bağlama bakmıştır. Kognitif süreçlere odaklanmak, haber metnin sadece kendisine değil aynı zamanda haber metnini oluşturanın bilişsel süreçlerine odaklanmak demektir (Van Dijk, 1993:114-117, Sözen, 1999:126-127). Van Dijk bu noktada çalışmalarında fikirler ve ideolojilerle birlikte haberi yazanın kültürel bağlamını da dikkate alarak gazetecinin ve okurların söylem stratejilerini ortaya koymuştur.

Yapılan çalışmada Teun A. Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi tekniği uygulanmıştır. Bu analiz yönteminde Van Dijk haber metinlerini 'makro' ve 'mikro' olmak üzere iki düzeyde inceler. Makro düzeyde haberin 'tematik' ve 'şematik' özellikleri üzerinde duran Van Dijk, tematik düzeyde 'haber başlıklarına', 'alt başlıklara', 'haber girişine' ve 'spota' bakar. Şematik düzeyde ise 'hikaye örgüsü', 'ana olayın işleniş biçimi', 'sonuçlar', 'arka plan bilgisi', 'olayın sosyal ve politik yönü' üzerinde durur. Bunlar şematik düzeyin durum kısmında habere ilişkin araştırılması gereken özelliklerdir. Yorum kısmında ise 'haber kaynakları' ile ' tarafların sözlü tepkileri' araştırılır. Van Dijk eleştirel söylem analizinin mikro düzeyinde ise 'sözcük seçimleri', 'cümle yapıları', 'cümleler arası nedensellik ilişkileri' ve 'retorik' gibi özellikler ile ilgilenir. En özet biçimde Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi tekniği bu şekilde çalışır. Söz konusu araştırma başlıklarının neleri kastettiği çalışma içerisinde daha ayrıntılı olarak verilecektir.

4. Çalışmanın Bulguları

Araştırma evrenine Trabzon'da yayın hayatına devam eden ve en çok tiraja sahip ilk üç gazete olan Karadeniz, Günebakış ve Taka gazeteleri dahil edilmiştir. Söz konusu gazetelerin Basın İlan Kurumu Trabzon İl Müdürlüğü verilerine göre 2015 yılı ortalama tirajları ise şöyledir: Karadeniz Gazetesi 9163 adet, Taka Gazetesi 3448 adet, Günebakış Gazetesi 5493 adet. Çalışma evrenine dahil edilen gazeteler Trabzon ve yakın çevre illerde de satışı olan gazeteler olup yayın politikası bakımından da birbirlerinden farklılık gösteren gazetelerdir. Karadeniz gazetesi liberal bir yayın politikası benimsemiş bir gazete olup, son zamanlarda ulusal çizgiye daha yakın davranmaktadır. Taka gazetesi ise daha sosyal demokrat bir yayın politikası benimserken, Günebakış gazetesi muhafazakar değerleri diğ erlerine göre daha çok savunan bir yayın politikasına sahiptir.

Araştırma konusu yapılan gazetelerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin tüm haberleri araştırma evreninin içine dahil edilmiştir. Saptanan ilgili haberlerin sayısallaştırılması yapılırken SPSS Statistics 21 paket programı kullanılmıştır. Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi tekniğinden faydalanılarak çalışmada öncelikle haber başlıkları analiz edilmiş, daha sonra spot/haber girişlerinin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Yine çalışmanın analiz kısmında makro boyutta şematik analize ilişkin bulgular ortaya konulduktan sonra mikro boyutta haber söylemlerinin yapısal özellikleri ele alınmıştır.

4.1. Makro Boyutta Tematik Analize İlişkin Bulgular

Eleştirel söylem analizinde makro boyutta tematik analize ilişkin bulgular ortaya konulurken, ele alınan gazetelerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin haberlerinin haber başlıkları ile haber spotları/girişleri incelenmiştir.

4.1.1. Haber Başlıklarının Değerlendirilmesi

Araştırmaya konu olan gazetelerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin haber başlıkları inceleme konusu yapılmıştır. Zira haber başlığı haberin kısa özeti olmakla birlikte en can alıcı kısmını oluşturur. Eleştirel söylem analizi tekniğinin önemli ismi Teun A. Van Dijk haber başlıklarını analizinin makro düzeyi olarak ele almıştır. Gerçekten de haber başlıkları haber konusunun ve hikâyesinin makro kesitini oluşturur. Çoğu kez gazete okuru haber hikâyesinden önce haber başlığına odaklanarak haber hikâyesinin geri kalanının okuyup okumayacağına karar verir. Bu anlamda haber başlığı haberi yapan muhabirden haberi sayfaya basılmadan önce son şeklini veren sayfa editörlerine kadar özenle seçilen haberin önemli bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla haber oluşum sürecinde çeşitli müdahalelere maruz kalmakta ve ideolojiden gazetenin profesyonel meslek kodlarına kadar çeşitli kurgusalılıkları içinde barındırabilmektedir.

Tablo 1: 1 Ocak - 31 Aralık 2015 Tarihleri Arasında Trabzon Yerel Gazetelerinin Haber Başlıklarında Suriyeli Sığınmacıların Sunum Biçimi

	Fail	Mağdur	Nötr	Toplam
Karadeniz Gazetesi	33(%44,6)	31 (%46,3)	17 (%60,7)	81 (%47,9)
Taka Gazetesi	25 (%33,8)	23 (%34,3)	7 (%25)	55 (%32,5)
Günebakış Gazetesi	16 (%21,6)	13 (%19,4)	4 (%14,3)	33 (%19,5)
Gazeteler Toplamı	74 (%43,8)	67 (%39,6)	28 (%16,6)	169

Ele alınan Trabzon yerel gazetelerinde 1 Ocak ile 31 Aralık 2015 tarihleri arasında toplam 169 adet Suriyeli sığınmacılara ilişkin haber hikâyesi saptanmıştır. Bu hikâyelerde Suriyeli sığınmacılar haberin ana konusunu oluştururken, haber başlıklarında okuyucuda sığınmacılara ilişkin bırakılmak istenen duygu ve düşünceye göre üç çeşit söylem kategorisi oluşturulmuştur. Bu kategorilerden ilki 'fail söylemi' kategorisidir. Yani Suriyeli sığınmacıya ilişkin bir haber başlığı bu kategoriye sokulmuşsa ya sığınmacı bir suç olayına karışmıştır, ya suçlanan olmuştur ya da suçun ortağı olmuştur. Bu anlamda toplam 169 haber başlığının 74'ünde Suriyeli sığınmacılar fail söylemi içerisinde işlenmiştir. Yani toplam haber başlıklarının yüzde 43,8'inde sığınmacılar olumsuzlanma içeren fail söylemine tabi tutulmuşlardır. Bu olumsuzlamalar daha çok sığınmacıların dilencilik ile suçlanması ve bunun yanında Trabzon'un imajını zedeleyecek şekilde davranmaları konularına ilişkindir (örneğin 'Virüs Gibiler' Taka Gazetesi, 02.12.2015, 'Trabzon'da Dilenci Çetesi Var', Günebakış Gazetesi, 15.11.2015, 'Mülteci Salgını Her Yerde', Karadeniz Gazetesi, 26.03.2015, 'Kurtarın Trabzon'u Bu Rezillikten', Karadeniz Gazetesi, 18.05.2015). Yine fail söylemi içerisine kapanan diğer haber başlıklarının bir kısmı da Suriyeli sığınmacıların bölge ekonomisine getirmiş olduğu ciddi sorunlara ilişkindir. Bu tür haber başlıklarında sığınmacılar yöre insanının ekmeğini paylaşan değil ekmeğini çalan söylemi içerisine sokulmuştur. (Örneğin 'Suriyeli Çalıştırmayın', Günebakış Gazetesi, 05.08.2015, 'Suriyeliler Fındık Bahçesine Girecek', Günebakış Gazetesi, 21.06.2015, 'Fındıkta Suriyeli Kaosu', Karadeniz Gazetesi, 21.06.2015).

İncelenen gazetelerin sığınmacılara ilişkin 169 haber başlığının 67'sinde (yüzde 39,6) sığınmacılar 'mağdur söylemi' çerçevesinde sunulmuşlardır. Dolayısıyla ikinci söylem kategorisi 'mağdur' başlığı altında oluşturulmuştur. Sığınmacıların zor şartlar altında yaşamaya çalışmaları, yardıma muhtaç olmaları ve savaşın insan hayatına getirdiği tüm kötülöklere ilişkin haber hikâyelerinin başlıkları mağdur kategorisi içerisine alınmıştır. Ayrıca sığınmacıların yaşadıkları adli olaylarda olaydan zarar gören taraf olmaları da bu kategori içinde değerlendirilmiştir (örneğin 'Savaşın Bedelini Çocuklar Ödüyor', Taka, 25.01.2015, 'Suriye Davası Toplum Yarası', Karadeniz, 30.01.2015, 'Rize'den Suriyeli Mültecilere Yardım', Günebakış, 23.01.2015). Her iki söylem kategorisi içerisine girmeyen haber başlıkları için ise 'nötr söylem' kategorisi oluşturulmuştur. 169 haber başlığının 28 (yüzde 16,6)'i herhangi bir söylem üretmeyen başlık olarak tespit edilmiştir. Genel olarak bakıldığında ise haber başlıklarının yüzde 83,2'ünün bir söylem ürettiği bu söylemlerde ise Suriyeli sığınmacıların birbirine yakın bir şekilde sığınmacılar açısından daha çok olumsuzlama içeren 'fail' söylemi ile olumlama içeren 'mağdur' söylemleri içerisine sokuldukları görülmüştür. Gazetelerin her birine ayrı ayrı bakıldığında ise toplam 169 haber başlığının 81'inin (yüzde 47,9) Karadeniz gazetesinde yer aldığı saptanmıştır. 55 haber başlığı (yüzde 32,5) ile Taka gazetesi 2015 yılı içerisinde Suriyeli sığınmacılara ilişkin en çok haber yapan ikinci gazete olmuştur. Günebakış gazetesi ise 33 haber başlığı (yüzde 19,5) ile ele alınan üç gazete içerisinde Suriyeli sığınmacılara ilişkin en az haber yapan gazete olmuştur.

Suriyeli sığınmacılara ilişkin haber başlıklarının 74'ünde sığınmacıların 'fail' söylemi içerisinde sunulması söz konusudur. Gazete bazında bakıldığında ise Karadeniz gazetesinin 33 (yüzde 44,6) adet haber

başlığında 'fail' söylemini ortaya koyduğu, yani daha çok Suriyeli sığınmacıları olumsuzlayan bir söylem oluşturduğu saptanmıştır. Taka gazetesinde ise toplam fail söyleminin 25'i (yüzde 33,8) üretilmiştir. Günebakış gazetesinde ise 16'sı yani yüzde 21,6'sı üretilmiştir. Olumsuzlama içeren 'fail' söyleminin sıralaması gazetelerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin haber başlıklarının sıralaması ile aynıdır. Yani olumsuzlama içeren fail söylemi kategorisinde en çok haber başlığı yayınını sırası ile Karadeniz, Taka ve Günebakış gazeteleri yapmıştır. Mağdur kategorisinde ise 67 adet haber başlığı saptanmıştır. Bu başlıkların 31'i (yüzde 46,3) Karadeniz gazetesinde, 23'ü (yüzde 34,3) Taka gazetesinde, 13'ü (yüzde 19,4) Günebakış gazetesinde yer almıştır. Mağdur kategorisinde yer alan haber başlıkları Suriyelilerin yaşadığı sıkıntılara vurgu yapan, daha çok insani çağrışımları olan ve bu anlamda Suriyeli sığınmacıları olumlayan haber söylemi yaratan başlıklardır. Suriyeli sığınmacı haber başlıklarına ilişkin gazetelerin nicelik sıralaması 'mağdur' kategorisinde de aynı şekilde olmuştur. Nötr haber başlıkları ise herhangi bir söylem ortaya koymadıkları için Suriyeli sığınmacılara ilişkin bir yargı bildirmeyen haber başlıkları bu kategori içerisine sokulmuştur.

4.1.2. Spot/Haber Girişlerinin Değerlendirilmesi

Spot (Haber Girişi) gazete haberlerinde haber kompozisyonu içerisinde haber başlığından sonra gelen en önemli kısımdır. Spot haber içindeki ayrıntıları başlık kompozisyonu içinde sergilemek için kullanılan, haber metninden daha iri ve koyu harf karakteri ile dizilen haber özeti niteliğindedir (Yüksel-Gürcan, 2001:42). Günümüzde habere konu olan olay veya sorunun önemli ayrıntısından başlayarak daha önemsiz ayrıntılarına doğru gidecek şekilde cümlelerin dizildiği bir haber yazım tekniği olan ters piramit tekniği haber metni yazılırken yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Televizyon ve internet gibi kendisinden daha hızlı ve yaygın kitle iletişim araçlarının olduğu günümüz haberleşme düzeni içerisinde rekabet adına gazeteler, okuyucunun daha çok ilgisini çekecek cümleleri haberin ilk kısmı içerisine yerleştirmekte, dolayısıyla da haber başlığı ve akabinde gelen spot gazete haberlerini söylem analizine tabi tutarken analiz edilmesi gereken önemli bir haber elemanı olarak ortaya çıkmaktadır. Zaten okurun okuma alışkanlıkları içerisinde önce haberin başlığına sonra da spotuna odaklanmakta, daha sonra haber gövdesine geçmektedir.

İnceleme konusu yapılan yerel gazetelerin 2015 yılına ait Suriyeli sığınmacılara ilişkin haberlerinin büyük bir kısmında sığınmacıların olumsuz olarak nitelendirildiğini söylemek mümkündür. Bu olumsuz söylemlerin daha çok sığınmacıların dilenerek Trabzon şehrinin imajını zedelediği söylemi içerisine yerleştirilmesi söz konusudur. Bu türden söylemlere ait haberleri Karadeniz gazetesinin daha fazla dile getirdiği saptanmıştır. Örneğin 26 Mart tarihli Karadeniz gazetesinde 'Mülteci Salgını Her Yerde' başlıklı haberde kullanılan spot şu şekildedir: *"Türkiye Suriyeli mülteciler tarafından istila edildi. Tüm şehirlerde dilenen bu insanlara rastlamak mümkün. Trabzon'da da benzer görüntüler var. Mülteciler hastalıklara da davetiye çıkarıyor. Yetkililerin önlem almakta yetersiz kaldığı bu tablo Trabzon turizmine de balta vuruyor"*. Bu spot haber başlığı ile birlikte düşünüldüğünde sığınmacıların 'istila eden', 'toplum sağlığını bozan' ve 'toplum huzurunu bozan' ile 'şehir ekonomisine zarar veren' şeklinde söylem çerçeveleri içine sokulması söz konusudur. Ele alınan gazetelerin olumsuz haber spotlarında Suriyeli sığınmacıları 'ekonomik tehdit', 'toplum huzurunu bozan', 'Trabzon şehrinin imajına zarar veren' söylemleri içerisine sokan çeşitli haber spotlarından bahsedilebilir. Her üç gazete içerisinde Karadeniz gazetesinin diğer gazetelere göre daha çok olumsuz haber spotları kullandığı saptanmıştır.

Sığınmacıların ucuz iş gücü olarak bölge insanının önemli geçim kaynağı olan fındık hasadında yerli işçileri tehdit ettiğine dair çeşitli haberlerden ve haber spotlarından bahsedilebilir. Örneğin Karadeniz gazetesinin 21 Mayıs tarihli 'Fındıkta Suriyeli Kaosu' başlıklı haberinin spotu şu şekildedir: *"Dengeleri alt üst eden Suriyelilerin şimdi de fındık bahçelerinde çalıştırılmak istenmesi Ordu Valiliği ile Ziraat Odası'nı karşı karşıya getirdi. Yerli işçiler, Suriyelilerin düşük ücrette fındık bahçelerinde çalıştırılmasına isyan ederken Ziraat Odası başkanı Cörüt, 'Suriyeliler fındıktan anlamaz' dedi."* Bu haberin spotunda da görüleceği üzere sığınmacılar ucuz iş gücü olarak bölgede fındık tarımında yerli işçiler için rakip olarak ortaya çıkarken, gazete haberinde de vurgulandığı gibi sığınmacılar ekonomik düzenin dengelerini alt üst eden olarak ötekileştirilmektedir. Aynı tarihli Günebakış gazetesi de 'Suriyeliler fındık bahçesine girecek!' başlıklı haberinin spotunda ekonomik anlamda ötekileştirilen sığınmacıları bölge halkı için şu sözlerle tehdit olarak göstermektedir: *"Suriyeliler, Karadeniz Bölgesi'nde hasat zamanı yaklaşan fındık işçilerinin yerini alabilir"*. Sığınmacıların iş gücü piyasasında düşük ücretlere razı olarak dengeleri etkilediğine dair bir başka haber de Karadeniz gazetesinin 01 Eylül tarihli sayısında 'İşsizlik başvurusu ZİRVE YAPTI' başlığı ile verilmiştir. Haberinin spotunda ise şu cümleler kullanılmıştır: *"Özel sektörde artan rekabetle Türk işçilerin yerini daha düşük maaşa razı Suriyeliler almaya başladı. Bunun neticesinde işsizlik maaşı başvurusu son 3 yılın zirvesine çıktı"*. Haber yazım kurallarında haber başlığının istisnai dışında büyük harflerle dizilmesi söz konusu değildir. Buna rağmen yapılan haberde yukarıda da görüleceği üzere 'zirve yaptı' kelimelerinin büyük harflerle dizilmesi haberi yapanların 'ekonomik tehdit' söylemini ne kadar içselleştirdiklerini göstermektedir. Bu anlamda spot içerisinde sığınmacı Suriyelilerin

daha düşük ücretlere razı olarak yerli insanların işsiz kalmalarına yol açtıklarını, bunun da ülke ekonomisine önemli bir zarar verdiği söylemi üretilmektedir.

Aynı gazetenin Suriyeli sığınmacıları iş gücü piyasasına ekonomik tehdit olarak gören çeşitli haberlerine rastlanmıştır. Bunun yanında sığınmacıların Türkiye ekonomisine yapmış olduğu katkıya dair 18 Ocak tarihinde yapmış olduğu 'Suriyeliler patron oldu!' başlıklı haberinden de bahsetmek gerekir. Haberin spotunda ise şöyle denilmektedir: "TOBB verilerine göre 2014'te kurulan 4746 yabancı ortak sermayeli şirketin 1257'sinde Suriyeli yer aldı". Görüldüğü gibi ekonomik tehdit söylemi ile tezat oluşturacak şekilde aynı gazete yapmış olduğu bir haberde sığınmacıların ülke ekonomisine kurdukları şirketler ile ciddi bir katkı yaptığını söylemektedir. Fakat başlıkta 'patron oldu' ifadesinde hemen sonra ünlem işareti kullanılması, yabancı yatırımcının 'Suriyeli' olduğu vurgusu spot ile tezat oluşturacak şekilde bu kişilerin küçümsendiği dolayısıyla ekonomik 'öteki' olarak istenmediği söylemini kurmaktadır. Aslında bu haber başlığında daha çok 'fakir, perişan halde olan' iması oluşturulmaya çalışılmaktadır. Eleştirel söylem analizinde haber metinlerini analiz ederken Teun A. Van Dijk ima (implication) ları önemli bir analiz birimi olarak inceler. Bu haber başlığı ve spotu da eleştirel söylem analizi açısından iyi bir ima örneği oluşturur. Zira haber spotunda yer alan rakamlarla desteklenen 'Suriyeliler patron oldu!' haber başlığı sığınmacıların 'perişan haldeki öteki' olmasına imada bulunmaktadır.

Ele alınan gazetelerin haber spotlarında sığınmacıların 'asayışı bozan', 'toplumsal huzuru bozan' şeklinde ötekileştirilmeleri de söz konusudur. Örneğin Karadeniz gazetesinin 18 Mayıs tarih ve 'Para yoksa ölüm var' başlıklı birinci sayfa haberinde şu spot yer almıştır: "İç savaş nedeniyle ülkelerinden kaçarak Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin Trabzon'da oluşturduğu düğün konvoy çetesi korku saçıyor. Para almadan gelin aracının önünden ayrılmayan küçük çocuklar ise 'Para yoksa ölüm var, aç kaldık' tehdidinde bulunuyor". Haber başlığı ile beraber düşünüldüğünde haber spotu sığınmacıları küçük çocuk olsalar dahi 'toplumu, huzuru tehdit eden' olarak vurgulamaktadır. Ülkemizde birçok şehirde olan düğün konvoyunun önünü keserek bahşiş alma olayı, işin içinde Suriyeli sığınmacılar olunca toplumsal tehdit haline sokulmuştur. Haberin spotuna bakıldığında bu vurguyu güçlendirecek şu kelimelerin özenle seçildiği düşünülmektedir: 'iç savaş', 'çete', 'korku saçmak', 'para', 'ölüm' 'açlık'. Bu türden bir ötekileştirme söyleminin okuyucuda yaratmak istediği algı söz konusu kelimelerle daha da kuvvetlendirilmiştir.

Suriyeli sığınmacıları ötekileştiren haber söylemlerine haber spotları bazında bakıldığından ilgi çekici bir diğer örnek son olarak yine Karadeniz gazetesinden verilecektir. Gazete sığınmacılara ilişkin yapmış olduğu haberlerle aslında devletin yetkililerinin yapması gerekeni toplum adına yaptığını 20 Mayıs tarihli 'Karadeniz yazıyor belediye temizliyor' haber başlığı ile ilan etmiştir. Söz konusu haber başlığının spotu ise şu şekildedir: "Trabzonluyu canından bezdiren Suriyeli dilenciler ile ilgili manşetimiz sonrası Zabita ve Emniyet Müdürlüğü düğmeye basıp temizliğe başladı". Bu haber spotundan da görüleceği üzere Suriyeli sığınmacılar 'toplumdan temizlenmesi gerekenler' söylemi içerisine yerleştirilmektedir. Gazetenin haber başlığı ve spotu bir arada düşünüldüğünde sığınmacıları 'toplumdan temizleme' işini kendine vazife kabul etmesi hatta resmi kurumların haberlerle harekete geçtiğini iddia etmesi de kullanılan üst perde haber üslubu açısından da ilginç bir örnek oluşturmaktadır. Spotta dilencilerin uyruğunun öne çıkarılması ve toplumdan temizlenmesi gereken olarak vurgulanması bir başka öteki söylemi örneği ortaya koymaktadır.

4.2. Makro Boyutta Şematik Analize İlişkin Bulgular

Ele alınan üç yerel gazetenin inceleme konusu yapılan dönemlerinde şematik bulgulara bakılırken haber kaynakları, tarafların sözlü tepkilerine yer verilip verilmediği, arka plan bilgisi ile olayın sosyal ve politik yönünün habere konu olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Suriyeli sığınmacılara ilişkin 169 adet haber hikâyesinin her üç gazeteye bakıldığında büyük bir kısmının haber merkezince yapıldığı, yani bu haberlerde haberi yapan kaynağa ilişkin bir bilgiye rastlanılmadığı görülmüştür. Daha detaylı bakıldığında ise araştırmaya konu olan gazetelerden Karadeniz gazetesinin Suriyeli sığınmacılara ilişkin 81 adet haber hikâyesinden 18'inde haberin muhabir tarafından yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bunun dışında kalan 63 adet haberde ise haber kaynağı belirsiz olduğundan haberin yazı işlerince yapıldığı anlaşılmıştır. Günebakış gazetesinde ise yayınlanan 33 adet haberin 9 adetinde muhabir imzası vardır. 24 haberde ise yazı işleri imzası vardır. Taka gazetesinin Suriyeli sığınmacılara ilişkin yapmış olduğu 55 adet haberin ise 11'inde muhabir habere kaynaklık etmişken, 1 haberde bir ulusal gazete haberi kaynak olarak gösterilmiştir. 43 haberde ise yazı işleri kaynaklık yapmıştır. Bu bakımdan Suriyeli sığınmacılara ilişkin geliştirilen/oluşturulan olumlu ve olumsuz söylemin muhabirlerden çok gazete yazı işleri tarafından ortaya konulması söz konusudur.

Tablo 2: 1 Ocak-31 Aralık 2015 Tarihleri Arasında Trabzon Yerel Gazetelerinde Suriyeli Sığınmacı Haberlerinin Şematik Analizine İlişkin Bulgular

Tarafların Sözlü Tepkisi		Haberde Arka Plan Bilgisi Olup/Olmadığı		Haberin Sosyal ve Politik Yönü		Toplam Haber Sayısı
Olup/Olmadığı	Var	Olup/Olmadığı	Var	Olup/Olmadığı	Yok	
Var	Yok	Var	Yok	Var	Yok	

Karadeniz Gazetesi	29 (%35,8)	52 (%64,2)	29 (%35,8)	52 (%64,2)	70 (%86,4)	11 (%13,6)	81
Günebakış Gazetesi	17 (%51,5)	16 (%48,5)	17 (%51,5)	16 (%48,5)	32 (%97)	1 (%3)	33
Taka Gazetesi	31 (%56,4)	24 (%43,6)	30 (%54,5)	25 (%45,5)	49 (%89,1)	6 (%10,9)	55
Gazeteler Toplamı	77 (%45,6)	92 (%54,4)	76 (%45)	93 (%55)	151 (%89,3)	18 (%10,7)	169

Eleştirel söylem analizi kapsamında şematik analize ilişkin bulgular ortaya koyulurken ikinci olarak gazetelerin haber başlıklarını da kapsayacak biçimde haber metinlerinde habere konu olan tarafların söz tepkilerine yer verilip verilmediği incelenmiştir. Suriyeli sığınmacılara ilişkin en fazla haber yayınlayan gazete olan Karadeniz gazetesinde yayınlanan 81 haberin 29'unda tarafların sözlü tepkileri verilirken, 52'sinde ise verilmemiştir. Örneğin Karadeniz gazetesinin 'Dilencilerde tayin rüzgârı' (13.07.2015) başlıklı haberinde Trabzon'da dilenen Suriyeli sığınmacıların ve yerli dilencilerin yüzlerinin tanınması ve vatandaşların daha para vermemesi nedeniyle başka şehirlere gitmek istedikleri, yerlerine de yenilerinin geleceği konusu işlenmiştir. Gazetenin manşetten verdiği 126 cm/sütuna yayılan bu özel haberde ironi içeren bir haber dili kullanılırken, hem yerli dilencilerin hem de Suriyeli dilencilerin kendi ifadelerine de başvurulmuştur. Suriyeli dilenciler şu cümleleri kullanmıştır: *"Trabzon'a Doğu illerinden Arapçayı bilen başka dilenciler gelecek. Böylece onlar da Suriyeli rolü yaparak dilenecekler. Bunu yapmaya mecburuz. Çünkü işimiz yok, çalışmıyoruz. Ailemize bakmak zorundayız. Bu gün burası olmazsa başka kentlere gitmek zorundayız"*. Haberde Suriyeli dilencilerin işlerini baltaladığı iddia edilen yerli dilenciler ise şöyle konuşturulmuştur: *"Suriyeliler geldikten sonra işlerimiz bir hayli düştü. Artık buralarda çok tanınıyoruz. Kimse bize para vermiyor. Genelde kucağında çocuğuyla dilenen Suriyelilere para veriyorlar. Yeni dilenme yerlerimizi belirleyip ailelerimizden tayin isteyeceğiz"*. Manşetten verilen bu haberde gazete sığınmacıların şehirdeki varlığını yerli dilenciler üzerinden eleştirmekte, sığınmacıların şehirde yarattığına inanılan problemlerin varlığını ironi içeren ifadelerle dile getirmektedir. Aslında sığınmacılar bu haberle dilenme işi üzerinden ötekileştirilmektedirler.

Günebakış gazetesinde ise Suriyeli sığınmacılara ilişkin yayınlanan 33 haberin 17'sinde tarafların sözlü tepkisine yer verilirken, 16'sında ise verilmemiştir. Bu anlamda gazetenin haberde objektifliği arttıran bir unsur olan haberde kişilerin görüş ve düşüncelerine yer vermeyi en çok yerine getiren ikinci gazete olduğu görülmüştür. Gazete 'Suriyeliler fındık bahçesine girecek!' başlıklı (21.06.2015) haberinde ekonomik olarak ötekileştirilen Suriyeli sığınmacıların yaklaşan fındık hasadı öncesinde yerli işçilerin yerini alabilecekleri tehdidini ortaya koymaya çalışmıştır. Söz konusu haberde gazete üreticinin çıkarını savunan Ordu Ziraat Odası başkanının sözlerine yer vermesinin yanında resmi otoriteyi temsil eden ve sığınmacılar konusunda resmi politikaların yanında yer alan Ordu Valisi'nin sözlerine de yer vermiştir. Yerli çalışanın yanında yer alan sözleri ile oda başkanı, resmi söylemi destekleyen valinin karşısında denge unsuru olarak haber metni içinde yer almıştır. Buna rağmen gazete valinin sözlerinden hareketle Suriyeli sığınmacıların yerli (daha çok doğu ve güneydoğu illerinden gelen) fındık işçilerinin alternatifi olabileceği söylemini haberde ortaya koymakta, sığınmacıları ekonomik anlamda düzeni bozan olarak ötekileştirmektedir. Ele alınan gazetelerden Taka gazetesi diğer gazetelere göre Suriyeli sığınmacılara ilişkin haberlerinde habere konu olan kişi veya kişilerin sözlü tepkilerine en çok yer veren gazete olmuştur. Taka gazetesi yayınladığı 55 haberin 31'inde tarafların sözlü tepkilerine yer verirken, 24'ünde yer vermemiştir. Örneğin Taka gazetesi Suriyeli sığınmacıları toplumsal tehdit olarak gördüğü 'VİRÜS GİBİLER' (02.12.2015) başlıklı haberinde Trabzon şehrinde yaşanan Suriyeli dilenci problemine dikkat çekerken, Ortahisar belediye meclisinde bu soruna dikkat çeken bir belediye meclisi üyesinin şu sözlerine haberde yer vermiştir: *"Bu artık dilencilikten çıktı terör haline geldi. Gerekenler yapılmalıdır"*. Bunun karşısında belediye başkanının sözleri şu şekilde verilmiştir: *"Suriyelilere ve dilenenlerin şehir dışına nakli için 48 bin 650 lira ödedik. Bu doğrudan bizim görevimiz değildir. Ama bu son ödememizdir. Bundan sonraki kısmını, sayın valimizle yaptığımız ilk görüşmede kendilerine iletteğim. Daha farklı ve radikal bir çözüme gitmemiz lazım"*. Görüldüğü üzere Taka gazetesi söz konusu haberinde ötekileştirmeyi haberin başlığından itibaren başlatmakta, haberin kahramanlarına kendilerini ifade etme olanağı verirken, karşı tarafın yani Suriyeli sığınmacıların düşüncelerine hiçbir şekilde başvurmamaktadır. Haberin başlığı kendi başına bir insan hakları suçu olan ötekileştirme örneği olarak ortada durmaktadır. Zira savaş ortamından kaçın veya kaçmasın dilenme gibi eylemi gerçekleştiren insan grubu bu türden bir başlıkla toplumsal nefretin odağına oturtulabilmektedir.

Makro düzeyde şematik analizin ikinci boyutta ele alınan gazetelerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin haberlerinde arka plan bilgisi olup olmadığı incelenmiştir. Eleştirel söylem analizinde haber hikayelerinin arka plan bilgisinden kastedilen anlatılan olay/olgu veya sorunun geçmişi, nasıl ortaya çıktığı ve nasıl geliştiğidir. Her üç gazetenin toplamına bakıldığında ele alınan haber hikayelerinin 76'sında yani yüzde 45'inde haberin arka planına ilişkin bilgi rastlanmıştır. Geri kalan 93 haber hikayesinde yani yüzde 55'inde ise arka plan bilgisi saptanamamıştır. Bu da şu demektir ki; özellikle ötekileştirilen bir insan topluluğuna ait

haber hikayelerinde haberin arka planının verilmemesi haberin o topluluğu okuyucu gözünde daha kolay öteki haline koyabilmektedir. Her üç gazete içerisinde Karadeniz gazetesinin sığınmacılara ilişkin daha fazla haber hikayesi yayınlamasına rağmen (ki bu 81 haberin 33'ünde olumsuz olarak ötekileştirilmişlerdir) haberde en az arka plan sunan gazete olması düşündürücüdür. Gazetenin olumsuz haber hikayelerinin etkilerini daha az arka plan bilgisi vererek, daha sığ bilgilerle sunması haber söyleminde olumsuzluğu kuvvetlendirmiştir. Günebakış ve Taka gazetelerinde ise haberin arka plan bilgisi olup olmadığına ilişkin veriler birbirine yakındır. Özetle arka plan bilgisi olmayan haberlerde sunulan haberin sathi olarak verildiği, Suriyeli sığınmacıların doğrudan dilenme eylemi ile özdeşleştirilerek sunulduğu, sığınmacıların bu noktalara gelmesine sebep olan etkenlerin üzerinde çok da durulmadığı saptanmıştır.

Şematik boyutta son olarak işledikleri Suriyeli sığınmacı haberlerinde gazetelerin ele alınan konu/sorun veya olayın politik yönü üzerinde durup durmadıkları incelenmiştir. Gazetelerin toplam 169 haber hikayesinin 151'inde yani yüzde 89,3'ünde habere konu olan olay/konu veya sorunun sosyal ve politik yönü üzerinde durulduğu görülmüştür. 18 haberde ise böyle bir durum gözlenmemiştir. Bu durumda gazetelerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin yapmış oldukları haberlerde daha çok sığınmacıların Trabzon'daki varlıklarının sosyal ve politik etkileri ile ilgilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Her üç gazetede de işlenen haber hikayelerinde sığınmacıların yaratmış olduğu toplumsal rahatsızlık -ki bu rahatsızlığı gazetecilerin nasıl saptadığı belirsizdir- en çok işlenen haber teması olmuştur. Her üç gazetede de sığınmacılara ilişkin olumsuz söylem içeren haberlerde zaman zaman habercilik etiğine yakışmayacak şekilde haber başlıkları kullanılmış, haberi yapan veya yayına hazırlayanın kişisel görüşleri ön plana çıkmıştır. Örneğin 5 Ağustos tarihli Günebakış gazetesinin 8.sayfasından çıkan bir haberdeki başlık şöyledir: 'Suriyeli çalıştırmayın!.'. Her ne kadar haberin içeriğinde Türkiye'nin doğu ve güneydoğusundan gelen mevsimlik işçilerin görüşlerine yer verilmiş olsa da haberin başlığı Suriyeli sığınmacıları mevsimlik işçiler üzerinden ötekileştirme çabası olarak durmaktadır. Söz konusu haberde gazete fındık hasadının bölge ve ülke emek piyasası önemi üzerinde durulmakta, Suriyeli sığınmacıların bölgedeki varlığının sosyal ve politik yönünü irdelenmektedir. Özetle inceleme konusu yapılan gazetelerin Suriyeli sığınmacıların Trabzon'daki varlıklarına dair yapmış oldukları haberlerin büyük bir kısmında kentlin sosyal ve ekonomik açıdan bu durumdan nasıl etkilendiğine odaklanılmıştır. Suriyeli sığınmacıların hukuki durumu, ne için Trabzon'a kadar geldikleri ve bundan sonra ne olacağı gibi asıl irdelenmesi gereken konular yerine 'dilenci' olarak ötekileştirilen bu insanlardan en kısa sürede nasıl kurtulacağı konusunda resmi makamlara yol gösteren ya da en azından yerli halkın bu 'insanlardan' kurtulmak istediğine dair söylemler geliştirilmiştir.

4.3. Mikro Boyutta Yapısal Özelliklere İlişkin Bulgular

Eleştirel söylem analizi çerçevesinde haberlerin mikro yapısal özellikleri değerlendirilirken sözcük seçimleri, sözcüğün sentaktik yapısı, cümlelerin yapısı (aktif/pasif veya cümledeki sözcüklerin dizimi), cümleler arası nedensellik ilişkileri ile retorikğin incelenmesine bakılır. Çalışmanın örnekleme genişliği düşünüldüğünde 169 haberin tamamının mikro yapısal özellikleri üzerinde durmak imkansızdır. Bunun yerine incelenen her bir gazetenin, mikro yapısal özellikleri içinde barındıran örnek haberleri üzerinde durmak daha faydalı olacaktır.

Eleştirel söylem analizinin önemli ismi Van Dijk metnin cümle sentaksına otorite olanı, güçlü olan ile zayıf olanı bulmak için bakılması gerektiğini düşünmektedir. Van Dijk yaptığı örnek çalışmalarda suçluların ve göstericilerin eylemlerinin aktif bir cümle sentaksı ile verilmesine karşılık polis gibi hukuki güçlerin göstericilere veya suçlulara karşı yapmış oldukları eylemlerin edilgen bir sentaks ile verildiğini keşfetmiştir (Van Dijk, 1988:11). Ona göre 'polis göstericiyi öldürdü' cümlesi ile 'gösterici polis tarafından öldürüldü' cümlesi arasında fark vardır. İkinci cümlede eylemi işleyen özne belirsizleştirilmektedir. Bu durum şüphesiz gerçeği belirsizleştirmekte hatta gizlemektedir.

Ele alınan haber örneklerinde Suriyeli sığınmacıların çoğu kere 'Suriyeliler', 'Suriyeli dilenciler', 'Suriyeli mülteciler', 'Suriyeli sığınmacılar' gibi tanımlamalara maruz kaldığı görülmüştür. Suriye iç savaşından kaçarak Türkiye'ye sığınan bu insanların hukuki durumu Türkiye'nin imzaladığı bir takım uluslararası anlaşmalarla aslında az çok belirlenmiş durumdadır¹. Bu insanların Türkiye'deki varlıklarını tanımlamaya en yakın kavram 'sığınmacı' kavramıdır. Dolayısıyla mülteci kavramı Türkiye'nin koyduğu sınırlamalar nedeniyle yanlış bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Ele alınan gazetelerde her ne kadar hukuki bir tanımlama olsa da bu yanlışlığa zaman zaman düşülmüştür. Bunun dışında gazetelerin çoğu kez bu insanları milliyetleri ve uyruğu üzerinden tanımladıkları görülmüştür. Haberlerin büyük bir kısmında

¹ Türkiye, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşmesi'yi (1951 Sözleşmesi) hazırlayan ülkelerden birisi olmakla beraber, sözleşmeyi coğrafi kısıtlama ile onaylamıştır. Bu kısıtlamanın sonucu olarak, Türkiye, Avrupa sınırları dışından gelen kişilere, mülteci statüsü tanımamaktadır. Bunun yerine Sözleşme hükümlerine göre mülteci statüsü taşıyan kişileri Avrupa ülkeleri dışından geldikleri için "sığınmacı" olarak tanımlamaktadır. (kaynak: <http://www.goc.gov.tr/files/files/multec%C4%B1ler%C4%B1nhukuk%C4%B1statusune%C4%B1%C4%B1sk%C4%B1nsozlesme.pdf>. er.tar.07.10.2015).

sığınmacılar için kısaca 'Suriyeli' tanımlaması yapılmıştır. Özellikle dilenme fiilinden duyulan rahatsızlık gazete haberlerinde had safhadadır. Oysa bu fiili her kim yapıyorsa ona milliyetine bakmadan tepki göstermek gerekir. Zira ülkemizin yasal düzenlemelerine göre dilencilik hem bir suç hem de bir kabahattir². Fakat incelenen gazetelerin haberlerinde Suriyeli öteki dilenciden büyük rahatsızlık duyulduğu söylemi ortaya çıkmıştır. Bu rahatsızlık toplum adına gazete haberlerinde kendine fazlasıyla yer bulmuştur. Öyle ki, Karadeniz gazetesinin 1 Temmuz tarihli 1. sayfa haberinde 'Biz Türküz!' başlığı ile verilen haber ilginç bir örnek oluşturmaktadır. Söz konusu haberde Türkiye'nin doğu illerinden gelmiş çocuk dilencilerin kendilerine vatandaşlar tarafından Suriyeli sanılarak hakaret edildiği, kötü davranıldığı şikayeti haber konusu yapılmıştır. Haberde Ağrı ilinden gelip Trabzon'un sokaklarında mendil satan bu çocuklardan birisi şu ifadeleri kullanmaktadır: "Uzun Sokak'ta açız diyerek mendil satmaya çalışan Suriyeliler var. Bizi de Suriye'den geldiğimizi sanıp dışlıyorlar, hakaret ediyorlar ama biz Türküz". Habere konu edilen çocuğun 14 yaşında olması göz önünde bulundurulduğunda, milliyetine dair yapmış olduğu açıklamayı normal karşılamak mümkündür. Fakat dilenme faaliyetine benzer şekilde mendil satmaya çalışan bu çocuğun Suriyeli sığınmacılara ilişkin yapmış olduğu açıklama bile sığınmacıların toplumsal olarak nasıl ötekileştirildiğini ortaya koyarken, gazetenin yapmış olduğu haberde 'Biz Türküz!' başlığını kullanıp arkasına bir de ünlem işareti koyması da bu ötekileştirmenin haberlerin söylemine nasıl yansındığını da ortaya koymaktadır. Zira işaretler 'bir şey anlatırlar; bilme ve anlama sağlarlar; dolayısıyla, çıkar ve güç ilişkilerinin ve ideolojik biçimlendirmelerin (bilgi yönetimin) de bütünsel parçalarıdır' (Erdoğan-Alemdar, 2010:297). Bir haber başlığının sonunda kullanılan ünlem işareti de çok farklı söylemleri ortaya koyabilir.

Suriyeli sığınmacıların gazete haberlerinde ötekileştirilmesine örnek oluşturacak bir başka haber de 12 Haziran'da Taka gazetesinin 3. sayfasında yer almıştır. 'Bölgeye Saldırdılar' başlığı ile verilen haberde üst başlıkta 'Trabzon'dan sonra Rize ve Artvin'de dilenci istilasına uğradı!' ifadeleri yer almıştır. Yine ana başlığın hemen yanında 'Durdurun bu artışı!' ifadesi yer almıştır. Söz konusu başlıklardan yaklaşık 767 bin nüfusa sahip şehrin büyük bir göç tehdidi ile karşı karşıya olduğu düşüncesi yayılmak istenmiştir. Oysa yakın dönemlerde ulusal gazetelerde³ yayınlanan resmi rakamlara göre Trabzon ilinde 330 Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır. Bölge illerine bakıldığında ise Ordu'da 80, Artvin'de 40 ve Rize'de 77 Suriyeli sığınmacı yaşarken, haberde kullanılan 'istila' kelimesi ile ne anlatılmak istendiği tam olarak anlaşılammıştır. Fakat Suriyeli sığınmacıların kamusal alanlarda daha görünür olması ile birlikte haberlerde kullanılan ötekileştirici bir söylem kullanılması halkın gözündeki sığınmacı algısını etkilemeye yöneliktir. Yine aynı haberin içeriğine bakıldığında 'Suriyeli mülteci sorunu çıg gibi büyüyor', 'bu Suriyeli dilenciler bölge illere de sıçradı', 'Trabzon'dan sonra Rize ve Artvin'e yayılan Suriyeliler' gibi ifadelerle ötekileştirici söylem daha da güçlendirilmiştir. Benzer bir dil kullanımı Karadeniz gazetesinin 26 Mart tarihli manşet haberinde de vardır. Haberin başlığı şu şekildedir: 'Mülteci salgını her yeri sardı!'. Spotta ise kullanılan ifadeler şöyledir: "Türkiye Suriyeli mülteciler tarafından istila edildi. Tüm şehirlerde dilenen bu insanlara rastlamak mümkün. Trabzonda'da benzer görüntüler var. Mülteciler hastalıklara davetiye çıkarıyor. Yetkililerin önlem almakta yetersiz kaldığı bu tablo Trabzon turizmine de balta vuruyor". Görüldüğü üzere sığınmacıların varlığı hastalık benzetmesi yapılarak salgın olarak nitelenirken, spot içerisinde sığınmacıların her yerde dilendiği, hastalıklara davetiye çıkardıkları, Trabzon turizmine balta vurdukları gibi ifadelerle sığınmacıların varlıklarının sağlık ve ekonomi yönünden zararlarına da dikkat çekilmek istenmiş. Haberin gövde metninde kullanılan ara başlıklar da ötekileştirmenin nasıl yapıldığının başka kanıtları olarak ortaya çıkmıştır. Kullanılan ara başlıklar şöyledir: 'Kapılardan kaçtılar', 'Trabzon'u bastılar', 'Turistler de tepkili'. Söz konusu ara başlıklarla haberin ana başlığı ve vermek istediği mesaj daha da güçlendirilmiştir.

Benzer bir başka haber de 20 Mayıs tarihli Günebakış gazetesinin 2. sayfasında yer almıştır. 'Trabzon halkı çok yardım sever' ana başlığı ile verilen haberde üst başlık olarak şu ifadeler kullanılmıştır: 'Trabzon'a lüks arabalarla getirilen Suriyeli dilenciler...'. Her iki başlık aslında lüks-yardım tezadı oluşturularak Trabzon halkına 'aslında yardıma muhtaç olmayacak derecede ekonomik durumları iyi olan bu insanlara yardım etmeyin, sizleri sömürüyorlar' mesajı verilemek istenmiştir. Haberin ana metninin girişinde 'Trabzon sokakları bir süredir Suriyeli dilencilerin işgali altında' cümlesi ile Suriyeli sığınmacılar daha haberin başında 'işgalci' söylemi içerisine sokulmuştur. Yine haberin ana metninde 'Lüks araba ile dilencilik', 'Polislerden

² Kabahatler Kanunu'nun 33. maddesi dilencilik eylemini (bireysel/doğrudan dilencilik) kabahat olarak düzenlemiştir. Madde 33 - (1) Dilencilik yapan kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir. Ayrıca, dilencilikten elde edilen gelire elkonularak mülkiyetin kamuya geçirilmesine karar verilir. (2) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezasına ve elkoymaya kolluk veya belediye zabıta görevlileri, mülkiyetin kamuya geçirilmesine mülki amir veya belediye encümeni karar verir. Türk Ceza Kanununun 229. Maddesine göre de bir çocuğu dilendirmek suçtur ve bu suçu işleyenler çeşitli cezalara maruz kalırlar. Madde 229- (1) Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Bu suçun üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımları ya da eş tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır. (3) Bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır (Kaynak, Fatih Birtek, (2014) 'Dilencilik Suçu', İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 5 Sayı:2, ss. 121-172, s. 133).

³ 24 Haziran 2015, <http://www.hurriyet.com.tr/hangi-ilimizde-kac-suriyeli-var-29368299>. er.tar. 22.01.2016

kaçtılar', 'Neden Trabzon'a geliyorlar?' ara başlıkları ve bu ara başlıklara yakın cümleler ile öteki olarak Suriyeli sığınmacının şehirdeki varlığından duyulan toplumsal (ya da toplumsal olduğu iddia edilen) rahatsızlık okura aktarılmak istenmiştir. Habere konu olan sığınmacılardan birisi ise rumuz şeklinde ismi verilerek şu cümlelerle konuşturulmuştur: "Polis ekiplerine ifade veren S.S., 'Trabzon halkı çok yufka yürekli. Para toplamak istediğimizde çok kolay bir şekilde yardım ediyorlar. Bu nedenle sürekli bu kente geliyoruz.' şeklinde konuştu. Diğer arkadaşlarını ise 'Trabzon'da rahat para kazanıyoruz, sizde gelin' diyerek çağırdıkları öğrenildi". Toplumsal tehdit olarak algılanmak istenen ve haber söylemi ile okura bu şekilde sunulmak istenen Suriyeli sığınmacı söz konusu cümlelerle haberi yazanlar tarafından daha da ötekileştirilmiştir.

Sonuç

Yapılan çalışma Trabzon yerel gazetelerinde Suriyeli sığınmacıların haber söylemlerinde nasıl temsil edildikleri, ötekileştirilmeye maruz kalıp kalmadıkları üzerine odaklanmıştır. Trabzon'da yayın yapan üç gazete birçok Anadolu şehrine göre güçlü sayılabilecek basın kuruluşlarının iyi birer örnekleridir. Zira her üç gazete de ortalama 3 Bin ile 10 Bin arasında değişen tirajları ile yerel basın için güçlü birer basın kuruluşları oldukları gibi, farklı ideolojik duruşları ile de farklı ideolojik söylemlerin Suriyeli sığınmacı haberlerine yansıyor yansımadığını göstermeleri bakımından da iyi birer örneklerdir.

Ele alınan üç gazetenin de çalışmanın daha önceki kısımlarında ifade edildiği gibi farklı ideolojik duruşları olsa da yaptıkları Suriyeli sığınmacı haberlerinde bu ideolojik duruşları net bir şekilde gözlemlenememiştir. Sığınmacı sorununu Trabzon şehrinin kültürel, toplumsal ve ekonomik bir problemi olarak gördükleri için, özellikle siyasete ilişkin günlük haberlerdeki farklı söylemler her üç gazetenin sığınmacı söylemine yansımamıştır. Yani üç gazete de Suriyeli sığınmacılarına ilişkin haberlerinde sığınmacıları Trabzon şehri için problem olarak gördüklerini (zira günlük siyaset ulusal bir mesele iken sığınmacı konusu yereldir ve çok yakındadır) haber söylemlerine yansıtmışlardır.

Ele alınan gazetelerden Karadeniz gazetesi diğer gazetelere göre daha fazla tiraja sahiptir. Gazetenin diğer gazetelere göre Suriyeli sığınmacılara ilişkin daha fazla haber yaptığı, yaptığı bu haberlerde sığınmacıları daha fazla olumsuzlayan bir söylem geliştirdiği, dolayısıyla Karadeniz gazetesinin haberlerinde Suriyeli sığınmacıların daha fazla ötekileştirildiği saptanmıştır. Bu durumun gazetenin liberal çizgide yayın yapan, hatta sahiplerinin uzun süre Türkiye'nin merkez sağ partilerinde siyaset yaptığı da göz önünde bulundurulduğunda zaman içerisinde mevcut hükümetin karşısında yer alan ulusalcı çizgiye kayması ile ilişkili olduğunu düşündürmüştür. Zira gazete her ne kadar söylemlerinde sığınmacıları önemli ölçüde mağdur söylemi içine yerleştirse de fail söylemi içerisinde yapmış olduğu haberlerde önemli ölçüde ötekileştirici, ayrıştırıcı bir dil kullanmıştır. Ele alınan diğer gazetelerden Taka gazetesi daha önce de değinildiği gibi sosyal demokrat çizgiye yakın yayın yapan bir gazetedir. Gazete ele alınan dönemde sığınmacılara ilişkin en çok haber yapan ikinci gazetedir. Bu gazetede de yer alan Suriyeli sığınmacı haberlerinde de sığınmacıların fail veya mağdur söylemi içinde sunulmaları birbirine yakın oranlarda gerçekleşmiştir. Fakat fail söylemi içerisinde yer alan haberlerinde gazetenin Suriyeli sığınmacıları ötekileştiren, Trabzon'da yaşayan yerli halk için tehdit olarak gören haber söylemi inşa etmesi söz konusudur. Bu anlamda Taka gazetesinin de Suriyeli sığınmacıları ötekileştiren haber söylemi kurduğunu ifade etmek gerekir. Ele alınan gazetelerden Suriyeli sığınmacılara ilişkin en az haber yapan gazete Günebakış gazetesi olmuştur. Gazete muhafazakar değerlere yakın yayın politikasına sahip olup, hükümet politikaları ile ters düşmeyen bir yayın çizgisi içerisindedir. Buna rağmen yerel yayın hayatına sahip gazetelerde olduğu gibi bu gazete de yayın yaptığı il söz konusu olduğunda Suriyeli sığınmacıları - hükümetin politikası ile çatışsa da - daha çok fail söylemi içerisinde ötekileştirmiştir. Gazete diğer iki gazetede kadar ayrıştırıcı dil kullanmasa da haber söylemlerinde sığınmacıların Trabzon'un kültürü ve toplumsal yapısı açısından tehdit oluşturduğu söylemi geliştirmiştir.

Özetle incelenen her üç gazetenin de farklı ideolojik duruşlarına rağmen, yerel değerleri daha fazla ön plana çıkaran yayın politikası kapsamında Suriyeli sığınmacıların Trabzon şehrinin toplumsal, kültürel, ekonomik yapısı için tehdit olarak algılanmasını sağlayacak haber söylemi geliştirdikleri saptanmıştır. Yani her üç gazete de yaptıkları haberlerde haber söylemleri ile Suriyeli sığınmacıları ötekileştirmişlerdir.

KAYNAKÇA

- BAUMAN, Zygmunt (1998). Post Modern Etik, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
BİLGİN, Nuri (2003). Sosyal Psikoloji Sözlüğü, Kavramlar, Yaklaşımlar, İstanbul: Bağlam Yayınları
BROOKS, Heather (1995). "Suit, tie and a touch of juju - The Ideological Construction of Africa: A Critical Discourse Analysis of News on Africa in the British Press", *Discourse & Society* 6(4), s. 461-94
ÇELİK, Hilal- EKŞİ, Halil (2008). "Söylem Analizi", e-dergi Marmara, s.99-117
DEMİR GÜNEŞ, Cevriye (2013). "Michel Foucault'da Söylem ve İktidar", *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, Sayı 21, Güz, s.55-69
DEMİR, Ömer -ACAR, Mustafa (1997). Sosyal Bilimler Sözlüğü, Ankara: Vadi Yayınları
ERDOĞAN, İrfan-ALEMDAR, Korkmaz (2010). Öteki Kuram, 3. Baskı, Ankara: Erk Yayınları
FAIRCLOUGH, Norman (1988). *Discourse and Social Change*, 5 th. Edn., Polity Press, Cambridge
FAIRCLOUGH, Norman (1989). *Language and Power*. London: Longman

- FAIRCLOUGH, Norman- WODAK, Ruth (1997). "Critical Discourse Analysis. In: Introduction to Discourse Analysis", van Dijk, T.A. (ed.), London, s.258-284
- FOUCAULT, Michel (1993). Michel Foucault Ders Özetleri 1970-1982, çev. Selahattin Hilav, İstanbul: YKY Yayınları
- FOWLER, Roger (1979). Language and Control. London: Routledge and Kegan Paul
- GEE, James Paul (2013). An Introduction to Discourse Analysis Theory and Method. Routledge
- GÜR, Tahir (2013). "Post-modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem Çözümlemesi", ZfWT, Vol.5, No,1, s. 185-202
- İNCE, O., Hilal, (2003). "Öteki Sorunsalının 'alterite' Kavramı Çerçevesinde Yeniden Okunması Üzerine Bir Deneme", Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakülte Dergisi, 21, s. 255-277
- KİRAZ, Sibel (2011). "Yabancılaşmanın Kökeni Üstüne", FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi), Güz, sayı: 12, ISSN 1306-9535, s. 147-169
- NAHYA, Z.Nilüfer (2011). "İmgeler ve Ötekileştirme: Cadılar, Yerliler, Avrupalılar", Atılım Sosyal Bilimler Dergisi 1(1), s. 27-38
- ONG, Walter J. (1995). Sözlü ve Yazılı Kültür, Sözlün Teknolojileşmesi, İstanbul: Metis Yayınları
- ORKUNOĞLU, Yener (2007). Neitzsche ve Postmodernizmin Gerçek Yüzü. İstanbul: Ceylan Yayınları
- ÖZÇALIK, Sevil (2015). "Ötekileşme ve İşlevleri",
<http://www.kulturelcozulcugundem.com/images/otekilesme%20ve%20islevleri.pdf>
- POTTER, W.James (1996). An Analysis of Thinking Research About Qualitative Methods, Lawrence Erlbaum Associates
- SÖZEN, Edibe (1999). Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi, Güç ve Refleksivite. İstanbul: Paradigma Yayınları
- STASZAK, Jean-Francois (2008). Other/Otherness, Publié dans International Encyclopedia of Human Geography, Elsevier
- SUBAŞI, Necdet (2003). Öteki Türkiye'de Din ve Modernleşme, 1.Baskı, İstanbul: Vadi Yayınları
- TAHİR, Muhammad (2013). "A Critical Discourse Analysis of Religious Othering of Muslims in the Washington Post", Middle-East Journal of Scientific Research 14 (6), s.744-753
- TEO, Peter (2000). "Racism in the News: A Critical Discourse Analysis of News Reporting in Two Australian Newspapers", Discourse & Society, SAGE Publications, Vol 11(1), s. 7-49
- TÜRK DİL KURUMU, Türkçe Sözlük (1998). Ankara: Sekizinci Baskı
- URHAN, Veli (2000). Michel Foucault ve Arkeolojik Çözümleme, İstanbul: Paradigma Yayınevi
- VAN DIJK, Teun A. (1988). News as Discourse, London: Lawrence Erlbaum Associates
- VAN DIJK, Teun A. (1991). Racism and the Press, Routledge
- VAN DIJK, Teun A. (1993). "Stories and Racism", In: D. Mumby (Ed.). Narrative and social control. Newbury Park, CA: Sage, s. 121-142
- VAN DIJK, Teun A. (2003). "Discourse, Knowledge and Ideology: Reformulating Old Questions and Proposing Some New Solutions",
<http://www.discourses.org/OldArticles/Discourse,%20Knowledge%20and%20Ideology.pdf>. Er.tar. 01.10.2015.
- WODAK, Ruth (2006). "Medical Discourse: Doctor-Patient Communication", In: Keith Brown, (Editor-in-Chief) Encyclopedia of Language & Linguistics, Second Edition, vol. 7, Oxford: Elsevier, s. 681-687
- YÜKSEL, Erkan-GÜRCAN, Halil İbrahim (2001). Habercinin El Rehberi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları